

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АКАДЕМІЯ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО»

Факультет богословських і гуманітарних наук

Кафедра богослов'я

УДК 271.4(477)-1-75(092) Мудрий С. «1996/2014»

МАРЧУК Ярослав Мирославович

**НАУКОВА-ПАСТОРАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА
МУДРОГО (1996–2014)**

Магістерська дипломна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
за освітньо-професійної програми «Богослов'я»
спеціальності 041 «Богослов'я»

Науковий керівник:
Каськів Олег Володимирович,
доктор наук з богослов'я, доцент,
професор кафедри богослов'я

м. Івано-Франківськ
2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ВЛАДИКА СОФРОН МУДРИЙ: РЕКТОР, МЕЦЕНАТ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ.....	9
1.1. Коротка біографія Єпископа Софрона Мудрого	10
1.2. Софрон Мудрий ректор Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту-Теологічної Академії (1996-2009 рр.).....	13
1.3. Меценатська діяльність єпископа Софрона Мудрого	17
1.4. Громадська діяльність владики Софрона Мудрого у національно- патріотичному вихованні молоді.....	20
РОЗДІЛ 2. НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО	31
2.1. Вплив єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії.....	31
2.2. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві.....	45
РОЗДІЛ 3. АРХИПАСТИРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО	53
3.1. Пастирські послання та проповіді єпископа Софрона Мудрого	54
3.1.1. Різдвяні проповіді.....	56
3.1.2. Великопосні проповіді	57
3.1.3. Пасхальні проповіді	58
3.1.4. Принагідні проповіді.....	59
3.1.5. Перекладацька та проповідницька діяльність владики Софрона Мудрого базована на Святому Письмі	67
3.2. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого	71
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ап.	апостол
архиєп.	архиєпископ
вл.	владика
Діян.	книга Діянь Апостолів
єп.	єпископ
Єр.	книга пророка Єремії
Ів.	Євангеліє від апостола Івана
ін.	інший
ІФДС	Івано-Франківська Духовна Семінарія
ІФТКДІ	Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут
Кан.	Канон
ККСЦ	Кодекс Канонів Східних Церков
Лк.	Євангеліє від Луки
м.	місто
митр.	митрополит
Мр.	Євангеліє від Марка
Мт.	Євангеліє від Матея
о.	отець
обл.	область
п.	пункт
р.	рік
РПЦ	Руська Православна Церква
рр.	роки
с.	село
с.	сторінка
св.	святий

СДС	Станіславська духовна семінарія
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст.	століття
США	Сполучені Штати Америки
УАПЦ	Українська Автокефальна Православна Церква
УГКЦ	Українська Греко-Католицька Церква
УПЦ КП	Українська Православна Церква Київського Патріархату
ІФТА	Івано-Франківська Теологічна Академія
ЧСВВ	Чин святого Василя Великого, Василянський Чин святого Йосафата, Отці Василяни – один з основних чернечих орденів УГКЦ

ВСТУП

Актуальність. Владика Софрон Мудрий – довголітній ректор Української Папської Колегії Святого Йосафата в м. Римі, професор Папського Східного Інституту в м. Римі, довголітній директор української секції радіо «Ватикан», який у свій поважний вік, більше 70 років, приїжджає до м. Івано-Франківська із молодечою завзятістю розпочинає розвивати та реорганізовувати Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут у Івано-Франківську Теологічну Академію. Завдяки своєму таланту, досвіду, знанням, освіченості Єпископу Софрону вдається зробити величезний крок в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту та підняти даний заклад не тільки зміною назви у Івано-Франківську Теологічну Академію, але й змінити практично всю внутрішню структуру Академії. За час правління Івано-Франківською єпархією владика Мудрий працював над її розбудовою. Розбудував Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут (тепер Теологічна Академія) і вивів його у число найкращих духовних навчальних закладів, добився повернення будинку під консисторію, розбудував єпископську резиденцію. Всього за час свого єпископства рукоположив понад 130 священників. Преосвященний Владика написав багато праць, випустив українською мовою понад 150 релігійних аудіокaset, грамплатівок, відеофільмів. Наукова і пастирська діяльність доктора права, професора, єпископа ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Мудрого досі не була предметом наукових досліджень та є вельми актуальною.

Ця магістерська дипломна робота, присвячена проблемі «Наукова-пасторальна діяльність єпископа Софрона Мудрого (1996–2014)», виконується в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, науково-дослідного інституту родини і капеланства та науково-дослідного інституту канонічного права: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму», термін

виконання з 01.10.2022 року по 30.09.2025 року (затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол № 2 від 15.09.2022 року).

Об'єктом роботи є постать єпископа Софрона Мудрого та його пасторська, богословська та наукова діяльність.

Предметом роботи є здійснення всебічного аналізу життєвого шляху і творчої спадщини владыки Софрона Мудрого, його внесок у розвиток богослов'я, історію, правознавство та інші наукові й освітні напрямки, а також аналіз його пастирсько-громадської організаційної роботи та інші напрямки життєдіяльності.

Мета роботи – дослідити наукову та пастирську діяльність Єпископа Софрона Мудрого.

Завданням дослідження є:

- дослідити постать владыки Софрона Мудрого як ректора, мецената, громадського діяча;
- описати постать Софрона Мудрого як ректора Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, Теологічної Академії;
- охарактеризувати меценатську діяльність єпископа Софрона Мудрого;
- виокремити громадську позицію владыки Софрона Мудрого у національно-патріотичному вихованні молоді;
- визначити наукову діяльність єпископа Софрона Мудрого;
- описати вплив єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії;
- дослідити вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві;
- описати архипастирську діяльність єпископа Софрона Мудрого;
- охарактеризувати пастирські послання єпископа Софрона Мудрого;
- визначити проповідництво у пасторальній діяльності єпископа Софрона Мудрого;
- виокремити його екуменічну діяльність.

Хронологічні межі охоплюють життя та діяльність єпископа Софрона Мудрого з 1923–2014 рр.

Методологічну основу складають наукові принципи об'єктивності та історизму, а також загальнонаукові методи – аналізу і синтезу, індукції та дедукції, систематизації, узагальнення та класифікації, конкретно-наукові методи – хронологічний, діяхронний (періодизації), порівняльно-історичний, мікроісторичного аналізу, біографістики та усної історії; міждисциплінарні методи – статистичний, системно-структурного та структурно-функціонального аналізу тощо. Зокрема діяхронний метод (періодизації) сприяв послідовному виокремленню й опису етапів життя єпископа Софрона Мудрого; метод мікроісторичного аналізу допоміг розкрити та дати оцінку окремим епізодам із життя та діяльності єпископа Софрона Мудрого саме з 1996–2014 рр.; біографічний метод сприяв створенню історичного портрету єпископа Софрона Мудрого.

Наукова новизна. У цій магістерській роботі на основі наявних першоджерел та наукової літератури поглиблено аналізується науково-душпастирська діяльність владики Софрона Мудрого (1996–2014), висвітлюються його внески в українську греко-католицьку церкву. Церква і українське суспільство. У магістерській роботі **вперше**:

- зроблено спробу всебічно висвітлити проблему багатопланової ролі владики Софрона Мудрого як настоятеля, мецената, громадського діяча, науковця та архіпастиря, розглянувши його заслуги у богословській освіті, меценатстві, національно-патріотичному вихованні та пастирському служінні.

Тема отримала **подальший розвиток**:

- висвітлення діяльності владики Софрона Мудрого у створенні та розвитку Івано-Франківського теологічно-катехитичного інституту (згодом Богословської академії), а також його вплив на формування семінарії та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії;

- аналіз видавничої діяльності єпископа Софрона Мудрого та її значення для Української Греко-Католицької Церкви, а також його ролі у сприянні екуменічному діалогу та плеканні міжхристиянської єдності.

Покращено:

- висвітлення проповідей владики Софрона Мудрого, зокрема його Різдвяних, Великопосних, Пасхальних та принагідних послань, розкриття їхньої богословської, пастирської та виховної цінності;
- аналіз громадської діяльності владики Софрона Мудрого у формуванні національно-патріотичного виховання та формування християнської молоді в пострадянській Україні.

Матеріали дослідження. У даній магістерській роботі використано книги публікації, статті, наукові дослідження, монографії, інтернет посилання українських науковців, істориків та каноністів, богословів й інших авторів, які працювали над темою «Наукова-пасторальна діяльність єпископа Софрона Мудрого (1996–2014)».

Практичне значення роботи полягає в тому, що вміщені в ній емпіричний матеріал, узагальнення, положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у лекційних курсах з дисциплін «Основи християнської етики», «Історія християнства в Україні», «Історія України», «Історичне краєзнавство» та «Релігієзнавство», при написанні навчально-методичних посібників, спеціальних праць (монографій, наукових статей, дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук, дипломних робіт за ОР бакалавра та магістра) з історії УГКЦ періоду XX – початку XXI ст., а також будуть корисними для курсів катехизації та недільних шкіл при парафіях УГКЦ, при розробці екскурсійних турів і паломницьких подорожей до духовних центрів Івано-Франківської архиєпархії та митрополії УГКЦ.

Апробацію результатів дослідження здійснено під час обговорення результатів підготовки магістерських дипломних робіт на засіданнях кафедри богослов'я та кафедри соціально-гуманітарних дисциплін у 2023-2024 роках , а також на різних наукових конференціях.

Структуру роботи складають перелік умовних скорочень, вступ, 3 розділи, 8 підрозділів, 5 менших підрозділів, висновки, перелік використаних джерел і літератури (всього 88 позицій). Основний зміст висвітлено на 71 сторінках, загальний обсяг роботи становить 94 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ВЛАДИКА СОФРОН МУДРИЙ: РЕКТОР, МЕЦЕНАТ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

*Вчорашній день вже не мій.
Завтрашній день ще не мій. Але нинішній
день мій. Отже, кожний нинішній день
стараюся проживати всю повноту злуки з
Богом, з Його святою волею і, де можливо,
творити добро й уникати зла. Це філософія
мого життя»¹, – сказав якось владика
Софрон Мудрий*

Доктор політології Іван Монолатій про єпископа Софрона Мудрого: «Для УГКЦ він є живою легендою. Це дуже інтелігентна особистість, яка присвятила свої знання Церкві та Україні. Я думаю, що цю порожнечу з часом відчує УГКЦ і громада в цілому. Він був одним із небагатьох богословів давньої галицької школи, які разом із Церквою пережили повне заслання, обмеження, переслідування та катакомбний церковний шлях. Перед Апостольським Престолом і за кордоном він був заслуженим представником УГКЦ. Вчені та віруючі продовжуватимуть наслідувати його особу»².

Багаторічний керівник Української секції Радіо Ватикану, професор Папського Східного Інституту в Римі, ректор Української Папської Колегії Святого Йосафата в Римі Софрон Мудрий у 70-річному віці з юнацьким запалом приїжджає до Івано-Франківська і починає розбудувати та реорганізувати Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут у Івано-Франківську духовну академію. Майстерність, досвід, освіченість і знання

¹ Софрон Мудрий: Нам належить тільки сьогодні. 2023. zbruc.eu. URL: <https://zbruc.eu/node/28664> (дата звернення 26.05.2024)

² Там само.

владики Софрона дозволяють йому досягти значних успіхів у справі реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту. Він підносить заклад, змінюючи його назву на Івано-Франківську Богословську Академію та змінюючи майже всі аспекти внутрішньої структури Академії³.

1.1. Коротка біографія Єпископа Софрона Мудрого

Григорій Мудрий і Варвара Павлишин були батьками владыки Софрона Мудрого, який народився в Золочеві 27 листопада 1923 р. і охрещений як Степан-Василь. Початкову школу закінчив у гімназії отців Василіян у м. Золочеві, де давали всебічну освіту та почуття національної ідентичності. Пізніше навчався в Німеччині, м. Аугсбург, до якого виїхав під час Другої світової війни. Там він продовжив навчання на інженера-електрика і почав працювати у своїй галузі в 1945–1949 рр. у грудні 1950 р. він виїхав з Німеччини до США, навчаючись за чернечою програмою новіціату в м. Доусоні, штат Пенсільванія, після того, як висловив бажання приєднатися до Василіянського чину⁴.

З 1951 по 1955 рр. він відвідував факультет теології та філософії в Гленко, Лонг-Айленд, неподалік від м. Нью-Йорка. У серпні 1955 р. він виїхав до Риму та вступив до Григоріанського університету, який закінчив зі ступенем магістра теології в 1958 р. У цей період архієп. Іван Бучек висвятив його на священника. У 1959 р. він почав вивчати право в Латеранському університеті, а в 1963 р. отримав ступінь доктора права⁵.

Він також здобув ступінь магістра канонічного права Східної Церкви в цьому ж університеті між 1959 і 1966 рр. Пізніше він приєднався до Папського інституту сходознавства як професор історії джерел. У 1960–1974 рр. був віце-

³ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

⁴ Там само.

⁵ Генік Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305–326.

ректором, у 1974–1994 рр. – ректором Української папської колегії св. Йосафата в Римі⁶.

Він служив на українській службі Радіо Ватикану протягом сорока рр., від 1965 до 1994 рр. Його радіолекції піднімали дух українців у всьому світі, а особливо в атеїстичній радянській Україні⁷.

Владика Софрон Мудрий, якому вже 70 років, прибув на Прикарпаття у 1994 р., щоб служити ректором Богословського інституту. Оскільки владика Софрон був призначений Синодом Єпископів УГКЦ очолити Патріаршу комісію з питань богословської освіти, він здійснив значні зміни в цій інституції та спричинив розвиток богословської освіти в усій Україні, а також на Івано-Франківщині. Він побудував Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Богословський Інститут, зробив його однією із найкращих богословських шкіл, домівку повернув курії, купив і збудував єпископський палац-резиденцію⁸.

Іменований протосинкелом Івано-Франківської єпархії 6 листопада 1995 р. Його архієрейська хіротонія була звершена в кафедральному соборі Святого Воскресіння м. Івано-Франківська 12 травня 1996 р. після призначення єпископом-коад'ютором Івано-Франківської єпархії. 2 березня 1996 р. Первосвятителем був Архиєп. Мирослав Марусин, секретар Конгрегації Східних Церков. Співсвятителям співслужили єп. Івано-Франківський Софрон Дмитерко, ЧСВВ, та митр. Філадельфійський Стефан Сулик⁹.

Єпископа на пенсії Софрона Дмитерка, ЧСВВ, 22 грудня 1997 р. змінив новий єпарх Софрон Мудрий, ЧСВВ. 2 червня 2005 р. Папа Венедикт XVI прийняв зречення владики Івано-Франківського Софрона Мудрого, пославшись на вікові причини. Його наступником на посаді очільника Івано-Франківської єпархії УГКЦ став вл. Володимир Війтишин. Відійшов у вічність в Івано-

⁶ Генік Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305–326.

⁷ Кухарський, М. Р. Громадська активність владики С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

⁸ Війтишин В. Владика Софрон Мудрий: науковець, ректор, проповідник, меценат. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2024. Вип. 19. Част. 1. С. 12–21.

⁹ Софрон (Мудрий). Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 08. 12.2024)

Франківську 31 жовтня 2014 р. Місцем його останнього спочинку стала крипта Архікатедрального собору Воскресіння Христове¹⁰.

Вл. Софрон Мудрий, керуючи нею, працював над розвитком Івано-Франківської дієцезії. Він заснував Івано-Франківський теологічно-катехитичний богословський інститут, який сьогодні відомий як Теологічна академія, і підніс його до статусу однієї з найкращих духовних шкіл. Таким чином, Владика Софрон Мудрий – видатна постать Української Греко-Католицької Церкви, відзначений своїм глибоким духовним провідництвом та інтелектуальним внеском. Народився в Україні, він виріс глибоко вкорінений у багатих традиціях східної християнської віри. Його раннє життя було відзначене жагою до знань і відданістю молитві, що заклало основу його майбутнього покликання. Зрозумівши своє покликання до священства, Софрон продовжив богословські студії, досягаючи успіхів як у науковій, так і в пастирській освіті¹¹.

Як єпископ Софрон був відомий своїм мудрим керівництвом у бурхливі часи історії Церкви та свого народу. Він відіграв ключову роль у збереженні духовної та культурної спадщини УГКЦ, зокрема в періоди переслідувань і утисків. Його твори, проповіді та пастирські листи відображали глибоке розуміння теології, духовності та стану людини, часто спираючись на мудрість Отців Церкви та багату літургійну традицію візантійського обряду¹². Бачення Софрона виходило за межі Церкви, оскільки він активно займався просуванням соціальної справедливості, освіти та єдності християн. Незмінна спадщина єпископа Софрона полягає в його здатності надихати інших як словом, так і прикладом, втілюючи ідеал пастиря, який керує мудрістю, відвагою та любов'ю. Його життя продовжує залишатися джерелом натхнення для тих, хто прагне щиро жити своєю вірою в сучасному світі. Детальніше про цю діяльність владика розглянемо у наступному підпункті.

¹⁰ Софрон (Мудрий). Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 08. 12.2024)

¹¹ Війтишин В. Владика Софрон Мудрий: науковець, ректор, проповідник, меценат. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2024. Вип.19. Част. 1. С. 12-21.

¹² Софрон (Мудрий). Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 08. 12.2024)

1.2. Софрон Мудрий ректор Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту-Теологічної Академії (1996-2009 рр.)

Владика Софрон Мудрий був видатною особистістю, яка пережила кілька випробувань і розп'яття. Ще юнаком його перевезли з України на роботу до Німеччини, і саме під час світової війни він відчув покликання служити Богу в чернечому образі. Все своє життя владика Софрон з честю і гідністю відповідав своєму покликанню бути чернечим. Президенти України нагородили владика Софрона Мудрого державними орденами за заслуги перед Україною на знак визнання його заслуг у духовному, національно-культурному та екуменічному житті Карпатського простору¹³. Варто також відзначити те, що о. Софрон Мудрий, є одним із перших, хто повернувся в Україну з Європи в далеких 1990 рр., намагався прищепити загальноєвропейські християнські цінності, що допомогло розпочати формування європейської ідентичності українців Карпатського регіону. Він також докладав багато зусиль для просування української національної концепції¹⁴.

О. Софрон Мудрий повернувся на батьківщину в Україну в 1994 р. О. Мудрий повернувся здебільшого тому, що його попросили очолити Івано-Франківський теологічно-катехитичний богословський інститут і перебудувати його відповідно до європейських моделей вищої освіти¹⁵.

Івано-Франківський теологічно-катехитичний інститут, пізніше відомий як Богословська академія, є одним із найвидатніших центрів богословської освіти в Україні. Заснований у період духовного відродження в пострадянську добу, цей заклад відіграв значну роль у формуванні священнослужителів, катехитів і мирян, відданих поглибленню розуміння християнської віри. Історичний контекст і основоположне бачення.

¹³ Кухарський М. Р. Громадська активність владика С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

¹⁴ Війтишин В. Владика Софрон Мудрий: науковець, ректор, проповідник, меценат. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2024. Вип.19. Част. 1. С. 12-21.

¹⁵ Каськів О. Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10 – 26.

Розпад СРСР в 1991 р. приніс Україні еру відновленої релігійної свободи, особливо для УГКЦ, яка під час радянського режиму зазнавала переслідувань і була вимушена перебувати в підпіллі¹⁶. У цьому контексті потреба у формальній богословській освіті стала гострою, оскільки Церква прагнула відновити свої структури та відповісти на духовний голод вірних. Для задоволення цієї потреби був заснований Івано-Франківський теологічно-катехитичний інститут. Його основною місією була підготовка духовенства та катехитів, які могли б служити як на парафіях, так і в навчальних закладах. Окрім богословської підготовки, інститут наголошував на катехизації, душпастирстві та цілісному розумінні християнської освіти. Його створення відобразило прагнення УГКЦ до духовної та інтелектуальної віднови України¹⁷.

«Я відповів на заклик повернутися в Україну після п'ятдесятилітньої відсутності: Господь – моя сила! Я вдячний, що Бог дозволив мені повернутися сюди. Я завдячую цим покійному владиці Софроніві Дмитерку. Очікувалося, що я стану американським громадянином і повернуся в Америку з Риму, але владика сказав: «Ви потрібні Україні», і ні я, ні моє керівництво у Ватикані не заперечило. Так ми приїхали до Івано-Франківськ, де я побачив щиро добрих, побожних людей. Наша семінарія зараз має 250 студентів і 12 докторів, тут висвячено близько 140 священників, які мають можливість виховуватись на Заході; є й такі вихованці, що просвіщають наших людей і відроджують їхню духовність, щоб вони справді могли бути Божими дітьми. Саме це є нашим порятунком. Нас ніколи не врятують багатство, готівка чи вишукані особняки»¹⁸, – так голос владики Софрона Мудрого звучить в аудіоархівах, які також передали тон, атмосферу та щирю доброту Великого Українця до майбутніх поколінь і громади. Молодий і рішучий Софрон Мудрий починає перетворювати Івано-Франківський теологічно-катехитичний богословський інститут в Івано-

¹⁶ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

¹⁷ Війтишин В. Владика Софрон Мудрий: науковець, ректор, проповідник, меценат. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2024. Вип.19. Част. 1. С. 12-21.

¹⁸ Софрон Мудрий: Нам належить тільки сьогодні. 2023. zbruc.eu. URL: <https://zbruc.eu/node/28664> (дата звернення 26.05.2024)

Франківську духовну академію. Владика Софрон може оновити Івано-Франківський Богословсько-Катехитичний Богословський Інститут, перейменувавши його в Івано-Франківську Теологічну Академію та змінивши майже всі аспекти внутрішньої структури Академії. Це стало можливим завдяки його таланту, досвіду, знанням та освіченості¹⁹.

У результаті 1 червня 2000 р. замість Івано-Франківського теологічно-катехитично-богословського інституту була створена Івано-Франківська богословська академія. Не завадить зазначити, що реорганізація закладу була своєчасним вибором, який був складовою плану розвитку богословської освіти Карпатського регіону. Важливо зазначити, що це рішення вимагало ретельного планування, оскільки ректор заявив, що основним обов'язком новоствореної вченої ради ІФТКДІ, яка була створена 8 травня 2000 р., є: «...про перетворення нашого духовного закладу з Інституту на Теологічну Академію з 1 вересня 2000 р. на наступний 2000–2001 рр. навчальний рік»²⁰. Для того, щоб Івано-Франківська духовна академія працювала як навчальний заклад, необхідно було розробити та затвердити статут. Внаслідок цього 28 серпня 2000 р. було прийнято закон про ІФТА, в якому зазначено, що вона є частиною вищого богословського закладу УГКЦ²¹. Івано-Франківська Богословська Академія була «наступницею» ІФТКДІ, ІФДС і навіть СДС (Станіславської духовної семінарії), тому важливо пам'ятати, що створення ІФТА мало також історичне підґрунтя²².

Невдовзі 54 викладачі, професори та доценти склали факультет ІФТА, який започаткував єпископ Софрон Мудрий²³. Метою всього, що вони робили, було навчання та виховання майбутніх священників і катехитів. Крім того, вони не залишили без уваги зростання різних богословських галузей. Підхід єпископа

¹⁹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

²⁰ Пилипів І., Делятинський Р. Становлення богословської освіти Греко-Католицької Церкви в першій половині XIX століття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2016. Вип. 2. Ч. 2. С. 122–126.

²¹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

²² Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії) : Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. С. 57.

²³ Шематизм Івано-Франківської Єпархії УГКЦ. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. С. 1-2.

Мудрого до кадрової проблеми полягав у тому, щоб дати кращим студентам можливість і підтримку продовжити освіту після закінчення курсів філософії та теології. Чимало випускників Івано-Франківської Духовної Семінарії імені св. Йосафата здобували освіту за кордоном: 70 студентів з Італії, 50 – з Польщі, 16 – з Німеччини, 8 – з Австрії, 2 – з Ірландії, 2 – з Чехії, 2 з Іспанії та 3 з Португалії²⁴.

Семінарія вже мала єпископа з такою посадою персоналу. Ролі референта і префекта виконували недавні випускники, які ще вважалися «вчорашніми студентами». Молоді фахівці входили в навчальний процес, проводили захоплюючі семінари, лекції та курси, допомагали студентам розвивати нові навички навчання та мислення²⁵.

Як справжній «кадровик», Софрон Мудрий завжди піклувався про наймання найкращих кандидатів. Майже всі студенти, яким раніше пощастило навчатися за кордоном, працюють в Івано-Франківській академії, семінарії та архиєпархії, навіть якщо поглянути на їхній штат зараз. Єпископ Софрон Мудрий швидко реорганізував і підняв ІФТА на високий рівень як богословську організацію, про що свідчать усі наведені приклади. Таким чином, Академія слугувала основою для розвитку та налагодження всіх зв'язків, необхідних для вдосконалення наукових досліджень і навчання в галузі богослов'я. Слід зазначити, що без формування та однозначного встановлення організаційної основи Академії нічого з цього не було б можливо²⁶.

Будучи ректором, він присвятив себе розвитку закладу, який міг би слугувати маяком як академічної досконалості, так і духовної глибини. Керівництво владики Софрона сприяло розширенню навчальної програми, щоб охопити не лише класичні богословські дисципліни, але й сучасні душпастирські потреби, гарантуючи, що духовенство та миряни були підготовлені для вирішення сучасних викликів. Під його керівництвом Інститут перетворився на повноцінну теологічну академію, що відображає його високі академічні

²⁴ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

²⁵ Там само.

²⁶ Там само.

стандарти та його життєво важливу роль в інтелектуальному житті Церкви. Його зусилля виходили за межі адміністративних обов'язків і включали наставництво студентів, сприяння екуменічному діалогу та підтримку інтеграції віри та розуму в теологічні дослідження²⁷. Бачення єпископа Софрона було глибоко вкорінене в традиціях Церкви, але водночас спрямоване у майбутнє, наголошуючи на необхідності залучення теологів до ширших суспільних проблем. Його спадок очевидний у багатьох випускниках, які продовжували служити священиками, вихователями та провідниками в Українській Греко-Католицькій Церкві, продовжуючи його відданість вірі, науці та служінню. Своєю діяльністю Софрон Мудрий не лише зміцнив фундамент богословської освіти в Україні, але й залишив незгладимий слід у духовному та інтелектуальному житті української греко-католицької громади²⁸.

Таким чином, Владика Софрон Мудрий є видатною постаттю в історії Івано-Франківського теологічно-катехитичного інституту, пізніше відомого як Теологічна академія. Його перебування на посаді ректора з 1994 по 2009 рр. ознаменувало трансформаційний період зростання, інтелектуального розвитку та духовного оновлення закладу. А бачення та керівництво не лише сформували інститут у визначний богословський та освітній центр, але й сприяли відродженню УГКЦ у пострадянській Україні.

1.3. Меценатська діяльність єпископа Софрона Мудрого

Єпископ Софрон Мудрий – видатний церковний діяч, відомий своєю широкою меценатською діяльністю, яка глибоко вплинула на духовну, культурну та соціальну сфери його єпархії. Одним із характерних аспектів меценатства єпископа Софрона був його внесок в освіту. Владика Софрон Мудрий зробив значну благодійну пожертву на видавничу діяльність УГКЦ.

²⁷ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40.

²⁸ Там само.

Єпископ Софрон Мудрий відповідав за пошук читачів для 25 наукових книг. Окрім видання понад 60 монографій, навчальних посібників і підручників, він також власними силами збирав кошти та шукав спонсорів для розповсюдження їхніх основних посібників, монографій та інших матеріалів серед викладачів Івано-Франківського теологічно-катехитичного інституту та згодом Івано-Франківської духовної академії²⁹.

Перш за все, важливо відзначити, що видавництво «Нова Зоря» у 2008 р. випустило «Руський губерньський синод у Замості 1720», твір, який понад три століття чекав перекладу з латинської на українську мову. Спонсором видання виступив владика Софрон Мудрий, а переклав її викладач Івано-Франківської богословської академії професор Іван Козовик. Владика Софрон у вступі до видання зазначає: «Замойський Синод, з офіційного схвалення Апостольського Престолу в Римі, регулював церковно-релігійне життя, забезпечував ефективний і гармонійний розвиток УГКЦ, а головне – уможлиблював утвердження ідентичності нашої Церкви, незважаючи на загрозливі катаклізми, які їй довелося пережити протягом 19-го і особливо 20 ст., упродовж майже трьох століть він був і залишається правовим та адміністративним кодексом усієї УГКЦ, по суті, своєрідною конституцією»³⁰.

Серед його помітних ініціатив – створення освітніх закладів, спрямованих на надання можливостей для малозабезпечених дітей. Єпископ Софрон твердо вірив у трансформаційну силу освіти і невтомно працював, щоб забезпечити доступ до навчання для всіх, незалежно від їх соціального чи економічного становища. Ця ініціатива не тільки наділила молоді уми знаннями, але й прищепила їм цінності віри, дисципліни та громадської роботи. Крім освіти, благодійність владики Софрона поширювалася на охорону здоров'я. Розуміючи критичну потребу в доступній медичній допомозі, він став ініціатором створення клінік у бідних регіонах, забезпечуючи надання основних медичних послуг найуразливішим верствам населення. У цих установах часто працювали

²⁹ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владика Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрый Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (№19), 2024. С. 68 – 73.

³⁰ Там само.

волонтери, натхненні баченням єпископа співчутливої турботи. Його зусилля також включали надання притулку для бездомних, особливо під час суворої зими, а також роздачу їжі та одягу нужденним³¹.

Меценатська діяльність Мудрого проявилася також у створенні Івано-Франківського теологічно-катехитичного духовного інституту (тепер Теологічна Академія). Благодійна діяльність владики Софрона виходила за межі його безпосередньої єпархії, аж до ширшої церковної та суспільної сфер. Активно беручи участь у соборах і синодах, він сприяв єдності церкви та ясності богослов'я в більшій теологічній дискусії свого часу. Незважаючи на обмежену кількість, його богословські публікації мали значний вплив і продемонстрували його глибоку мудрість і щирість, що зміцнило його статус вченої людини та проникливого лідера³². Спадщина єпископа Софрона Мудрого є доказом того, який значний вплив на громаду може мати віддане та далекоглядне лідерство. Його благодійна діяльність, яка вирізняється добре збалансованим поєднанням соціальних, культурних, освітніх і духовних зусиль, назавжди змінила його спадщину³³.

Таким чином, Владика Софрон Мудрий відіграв ключову роль у сприянні інтелектуальному та духовному зростанню шляхом створення навчальних закладів, які надають пріоритет доступу для маргінальних груп. Під його керівництвом з'явилися численні школи та богословські програми, які пропонували можливості тим, хто інакше був би виключений через фінансові чи соціальні обмеження³⁴. Прихильність владики Софрона до освіти поширювалася на публікації наукових та богословських джерел. Своїми особистими внесками та наполегливим пошуком меценатів він сприяв друку численних монографій і посібників, багато з яких були необхідними помічниками для студентів і викладачів Івано-Франківської богословської академії. Серед його значних

³¹ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (№19), 2024. С. 68 – 73.

³² Там само.

³³ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40.

³⁴ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (№19), 2024. С. 68 – 73.

зусиль – патронат над українським перекладом історичного «Руського провінційного синоду в Замості 1720 р.», документа, критичного для ідентичності та управління Українською Греко-Католицькою Церквою³⁵. В охороні здоров'я єпископ Софрон виявив глибоку турботу про фізичне благополуччя своєї пастви, ініціювавши розвиток клінік у недостатньо забезпечених районах та забезпечуючи базову медичну допомогу бідним. Ці зусилля були доповнені його роботою, щоб забезпечити нужденних їжею, одягом і дахом, особливо під час важких труднощів. Його ініціативи були підкріплені баченням співчуття та солідарності, надихаючи інших на волонтерство та простягання руки допомоги своїм ближнім. Крім практичної сфери, владика Софрон також залишив слід у богословському дискурсі, роблячи внесок своїми творами та активною участю в Синодах. Його богословські праці, хоч і обмежені в кількості, показали надзвичайну глибину й проникливість, вплинувши як на церковну думку, так і на ширшу інтелектуальну спільноту. Його спадщина служить свідченням сили лідерства, що ґрунтується на вірі та служінні, показуючи, як одна людина може вплинути на глибокі зміни в багатьох аспектах життя, створюючи довговічну спадщину співчуття, мудрості та відданості³⁶.

1.4. Громадська діяльність владики Софрона Мудрого у національно-патріотичному вихованні молоді

Громадська діяльність владики Софрона Мудрого у сфері національно-патріотичного виховання молоді є важливою сторінкою в історії Української Греко-Католицької Церкви. Відомий своєю інтелектуальною проникливістю та непохитною відданістю українській справі, владика Софрон визнавав формувальну силу освіти у формуванні моральної та національної свідомості

³⁵ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40.

³⁶ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (№19), 2024. С. 68 – 73.

підростаючого покоління. Його зусилля не обмежувалися богословським навчанням, але поширювалися на ширші соціальні та культурні ініціативи, спрямовані на виховання глибокого почуття української ідентичності та гордості серед молоді. У часи, коли український народ зазнав політичного гноблення та культурної асиміляції, владика Софрон виступив як світоч надії, борючись за поєднання віри з національною свідомістю. Він вважав, що духовні цінності та патріотичне виховання нерозривно пов'язані між собою, розглядаючи Церкву як духовний і національний інститут³⁷.

З цією метою він активно підтримував створення навчальних закладів, де акцентували увагу на українській мові, історії та традиціях. Під його керівництвом молодіжні організації процвітали, пропонуючи молодим людям не лише почуття спільноти, але й платформу для розвитку лідерських навичок, що ґрунтуються на християнській етиці та українському патріотизмі. Публічні звернення, писання та пастирські листи владика Софрона часто закликали молодь до втілення принципів віри, цілісності та відданості українській нації. Він розумів, що прищеплення міцної національної ідентичності вимагає цілісного підходу, який охоплює релігійний, культурний і громадянський виміри³⁸.

Організуючи заходи, майстер-класи та культурні програми, він надавав молоді можливість зв'язатися зі своєю спадщиною, одночасно готуючи її до активного внеску в майбутнє нації. Його роль у наставництві та надиханні вчителів і священнослужителів забезпечила стійкість його бачення, створивши ефект хвилі, який поширювався за межі його безпосередньої сфери впливу. Спадщина владика Софрона у національно-патріотичному вихованні висвітлює трансформаційний потенціал лідерів, які гармонізують віру та національні ідеали. Його праця не тільки зміцнила моральну основу української молоді, але й зміцнила її рішучість підтримувати та славити свою культурну ідентичність серед труднощів. Своїм прикладом він передав вічний урок: синергія віри та

³⁷ Мудрий С. 31 жовтня 2002 р. у слові до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення Івано-Франківської області. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 25–29.

³⁸ Кухарський, М. Р. Громадська активність владика С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

патріотизму може слугувати потужною силою для особистого та суспільного оновлення³⁹.

Громадська діяльність владики Софрона Мудрого з 1997 по 2005 роки є позитивною сторінкою в новітній історії УГКЦ. Владика Софрон Мудрий був іменований протосинкелом Івано-Франківської греко-католицької єпархії у 1994 р. після подорожі з Риму. Крім того, 2 березня 1996 р. Софрон Мудрий був номінований на єпископа-помічника Івано-Франківської єпархії з правом наступництва. Під час його архіпастирського перебування єпархія процвітала: товариські зібрання обслуговували інтереси Карпат, а культурно-освітні заходи мали на меті підвищити моральність, знання та духовність краю⁴⁰.

Це спонукало задуматися про більшу пасіонарність греко-католицької конфесії. Роки архіпастирського служіння Софрона Мудрого на Івано-Франківщині були присвячені фактичному відновленню структур УГКЦ, результатом якого стала докорінна зміна релігійно-конфесійної та релігійно-культурної ситуації в цьому регіоні України⁴¹.

Богословські переконання єпископа Софрона Мудрого базуються на концепції антропоцентризму, яка стверджує, що «людина є унікальним творінням Божим, яке потребує як фізичної, так і духовної турботи, виховання». Крім того, батьки, школи, громади, церкви та держава є основними суб'єктами, відповідальними за навчання людей. Усі ці елементи повинні гармонійно працювати разом відповідно до закону, властивого людині. Школярів треба вчити виконувати Божий закон⁴².

Національно свідома позиція проявляється в практичних діях єпарха, його наукових здобутках і теоретичному внеску. Це й визнання необхідності української релігійної та національної єдності, а також віддання шани борцям за державну незалежність українського народу. Те, що вл. Мудрий виступав на

³⁹ Мудрий С. 31 жовтня 2002 р. у слові до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення Івано-Франківської області. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 25–29.

⁴⁰ Кухарський, М. Р. Громадська активність владики С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

⁴¹ Там само.

⁴² Мудрий С. 31 жовтня 2002 р. у слові до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення Івано-Франківської області. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 25–29.

різноманітних заходах, свідчить про його широке та різноманітне громадське життя⁴³.

У зверненні до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з питань правової освіти населення Івано-Франківської області 31 жовтня 2002 р. доповідач особливо підкреслив важливість спільної роботи держави і церкви: будувати громадянське суспільство, засноване на християнському етико-аксіологічному імперативі. Єпископ Софрон Мудрий акцентував увагу на думках щодо необхідності зміцнення державно-церковних відносин і пов'язаної з цим оптимізації законодавства⁴⁴.

Як активний діяч громадського та культурного життя Івано-Франківської області владика Софрон Мудрий брав участь у січні 1998 р. у відкритті Меморіального музею у с. Старому Угрині, де народився С. Бандера⁴⁵.

Свою патріотичну позицію єпископ Софрон Мудрий ще раз продемонстрував у жовтні 1998 р., коли в Дем'яновому Лазі освятив пам'ятник жертвам сталінських репресій 1939–1941 рр. Під час освячення владика наголосив, що рукотворні свідки непростой української історії – а це також церковні, культурні та політичні – можуть слугувати осередками патріотичного виховання української молоді, окрім її духовних і культурних потреб, значення яких не потребує додаткових обґрунтувань. Зокрема владика брав активну участь у культурно-освітніх заходах Івано-Франківська⁴⁶. Тому владика Софрон Мудрий під час освячення Хартії міста 7 травня 1999 р. наголосив на перевагах урбанізації як основи для просування до вищого рівня цивілізаційного розвитку: «Історія вчить нас, що міське життя є не що інше, як результат досвіду соціального життя». Біблія, яка документує духовну історію людства, описує, як

⁴³ Кухарський, М. Р. Громадська активність владика С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

⁴⁴ Яроцький П. Соціалізація католицької релігії як умова її збереження. Релігія-Світ-Україна : колективна монографія : в 3-х книгах. Київ, 2012. Кн. III: Релігійні процеси в перспективі їх виявів. С. 457–475.

⁴⁵ Мудрий С. Слово при відкритті меморіального музею в рідному селі Степана Бандери. *Слово*. Івано-Франківськ : Теологічна Академія, 2002. Вип. 1. С. 8–9.

⁴⁶ Кухарський, М. Р. Громадська активність владика С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

життя людей перетворилося на осілий і зрештою міський спосіб життя. Розвиток міст і їхнє зростаюче значення в цивілізації відображено в Біблії⁴⁷.

Як представник УГКЦ Владика Софрон Мудрий намагався роз'яснити свої позиції та виробити правила щодо нагальних питань сьогодення, зокрема духовно-соціального характеру: бідності та маргіналізації, відродження духовності та стійкості до спокус споживацтва й конформізму. Єпископ визнав історичні причини її загибелі, які слушно назвав Голодомором 1932–1933 рр., а також визнав нагальну необхідність розвитку еліти країни. На думку мислителя, «голодоморний процес української інтелігенції» значною мірою зберігся на межі ХХ–ХХІ ст. Про це свідчать необхідність державної підтримки української мови, занепад української освіти та очевидна нестача різних гуманітарних спеціалістів через вимушену міграцію багатьох із них. Слід зазначити, що ці процеси, на жаль, відбуваються і в наш час⁴⁸.

У своєму виступі з нагоди Міжнародного телевізійного фестивалю «Різдво в Карпатах» (2003 р.) досвідчений журналіст Софрон Мудрий визнав важливу роль, яку відіграють засоби масової інформації в популяризації духовних цінностей: «Не може бути кращого способу доповнити літургійних богослужінь та всіх народних обрядів, прославляючи, звеличуючи та підносячи національне усвідомлення важливості дня народження Воплоченого Слова Бог, як і ми сьогодні, через міжнародну традицію – телевізійний фестиваль «Різдво в Карпатах»⁴⁹.

Владика Софрон Мудрий брав активну участь у мистецькому та культурному житті Івано-Франківської області. У травні 2009 р. побував на урочистому відкритті Всеукраїнського фестивалю «Карпатська весна». «Любов Творця створила світ видимий і невидимий, а наприкінці цього всесвіту створила найкраще створіння – людину з перших плодів землі і подиху Божого», –

⁴⁷ Мудрий С. Слово з нагоди освячення статуту міста Івано-Франківська. *Слово*. Івано-Франківськ : Теологічна Академія, 2002. Вип. 1. С. 46–47.

⁴⁸ Кухарський, М. Р. Громадська активність владики С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

⁴⁹ Мудрий С. Слово з нагоди міжнародного телефестивалю «Різдво в Карпатах» (2003 р.). *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 47–48.

зазначив у своєму слові єрарх УГКЦ, окресливши Християнські принципи формування духовного світу людини⁵⁰.

Оскільки С. Мудрий здобув громадянську освіту на Заході, він цілком усвідомлював, наскільки важливо мати толерантне ставлення до сусідів України для того, щоб бути прийнятою у велику європейську родину народів. У зв'язку з цим єпископ наголосив на важливості дотримання міжнаціональної толерантності для збереження добросусідських відносин на міжнародній арені, не заважаючи всім викликам історичного співіснування українського та польського народів, під час спільної зустрічі представників ієрархії Католицьких Церков України та Польщі, що відбувся у Львові 2003 р. «Тепер нам потрібно бути не мрійниками, а прагматиками-реалістами, тобто не жити лише минулим, а думати насамперед про завтрашній день, щоб будувати спільну європейську цивілізацію», – сказав спікер, стверджуючи, що всі трагедії минулого не повинні стати перешкодою для розвитку сучасних відносин⁵¹.

Владика Софрон Мудрий цими словами демонструє, що християнська солідарність і толерантність є суттєвими елементами соціального вчення українського греко-католицизму, яке підтримує кожного громадянина у спільній праці для спільного добра та вимагає громадянської активності для тих, хто втілює це вчення. У своїй критичній оцінці радянської комуністичної доби Владика слушно зауважив, що це був час антирелігійної пропаганди, дегуманізації молоді та приниження усталених моральних норм⁵². Тому єпископ Софрон Мудрий у своїй промові до учасників 27 червня 1999 р. наради ректорів, ігуменів і священнослужителів духовних семінарій візантійського обряду європейських країн зазначив, що десятиліття радянської пропаганди створили порожнечу в культурі та поведінці людей. Внаслідок цього багатовікові традиції та звичаї українського народу, які ґрунтувалися на християнській любові,

⁵⁰ Мудрий С. Слово при відкритті Всеукраїнського фестивалю «Прикарпатська весна». *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2011. Вип. 5. С. 41–42.

⁵¹ Мудрий С. Слово на спільній зустрічі представників ієрархії католицьких церков України і Польщі. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 108–111.

⁵² Кухарський, М. Р. Громадська активність владики С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

взаємоповазі, людському співчутті та порядності, почали слабшати, зникала повага один до одного та до себе, особливо серед молоді⁵³.

«Тільки політично зріла нація може з такою повнотою і послідовністю виразити принципові положення та ідейні мотиви, що визначають головну мету Конституції», – сказав про прийняття Основного Закону України церковний правник і український патріот владика Софрон Мудрий, слушно стверджуючи, що її положення обов'язково мають бути наповнені національно-патріотичним змістом. «Безперечно, що основою для цієї роботи є Господь Бог, творець всесвіту і найвищий авторитет. Саме в цьому я вважаю безцінну цінність української Конституції»⁵⁴.

Залучення С. Мудрого до розвитку національно-патріотичного виховання українського суспільства – явище, яке охоплює практично всі сфери та впливає на інтелектуальну та духовну орієнтацію майбутніх мешканців країни. Єпископ Софрон Мудрий описує, як формується людина, сім'я, спільнота чи нація, і вважає, що важливо розуміти етнополітичний, культурний та соціальний контексти розвитку ідентичності як нації, так і окремої людини. Обставини виховання і формування, правильне викладання освітніх і нормативних предметів, що правдиво будують людську особистість, і, власне, гуманна і християнська атмосфера – це три істотні компоненти, які церковний педагог визначає як необхідні в процесі виховання національно свідомої особистості. Розвиваючи свою точку зору, ієрарх підкреслює, як кожна з цих складових повинна була розвиватися історично та їх унікальне значення в процесі піднесення⁵⁵.

Визначені концепції застосовні до виховання модного покоління сьогодні, вважає С. Мудрий, представник українського греко-католицизму, який досліджував теоретичні та практичні елементи виховного розвитку національного потенціалу молоді. Будучи громадською інституцією, УГКЦ має пристосовуватися до викликів сьогодення, особливо зміни пріоритетів у

⁵³ Мудрий С. Слові до учасників наради ректорів, настоятелів і духівників богословських семінарій візантійського обряду країн Європи. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2002. Вип. 1. С. 48–50.

⁵⁴ Мудрий С. Слово на спільній зустрічі представників ієрархії католицьких церков України і Польщі. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 108–111.

⁵⁵ Мудрий С. Ідентичність східної католицької церкви. *Нова Зоря*. Число 29. – 25 травня 1997. С. 5.

розвитку та діянні релігійної духовності сучасного віруючого, яка характеризується поняттями індивідуалізації, глобальної видимості, етики тощо⁵⁶. Залучення Мудрого до культурно-освітнього життя Івано-Франківської області є свідченням відданості УГКЦ справі захисту інтересів українського суспільства та української державної концепції шляхом вирішення найгостріших питань. Ми переконані, що першочерговою турботою УГКЦ, як засвідчило служіння владики, було спільне добро всіх громадян. Це досягалося завдяки участі в різноманітних освітніх заходах і програмах, дотриманню суспільного консенсусу, певному впливу на освітній процес у студентському середовищі. Відтак, зусиллями владики Мудрого УГКЦ на Прикарпатті зміцнила свої позиції та відбудувала церковні приміщення. Сьогодні організація зробила значний крок у соціальній та освітній діяльності, модернізувала свою душпастирську опіку для молодого покоління та скерувала її до сучасного світу⁵⁷.

Таким чином, Владика Софрон Мудрий відіграв важливу роль у національно-патріотичному вихованні молоді, формуванні її ідентичності та вихованні глибокого зв'язку з вірою, культурою та спадщиною. Його діяльність була відзначена чітким розумінням того, що патріотизм і духовність переплетені, і він прагнув надихнути молодь на любов до свого народу, залишаючись непохитними у своїх релігійних переконаннях. Ключовим аспектом його діяльності було створення навчальних закладів, у яких поряд з богословським і моральним вихованням пріоритетом було б викладання української історії, мови та традицій. Він визнав, що знання свого культурного коріння має важливе значення для формування сильного почуття ідентичності, і закликав молодь з гордістю сприймати свою спадщину. Він підтримував мистецькі та літературні проекти, які прославляли українську спадщину та виховували у молоді почуття причетності та гордості за свою культурну спадщину. Через ці ініціативи він намагався протистояти силам асиміляції та культурної ерозії, забезпечуючи збереження багатства українських традицій для майбутніх поколінь. Його

⁵⁶ Мудрий С. Ідентичність східної католицької церкви. *Нова Зоря*. Число 29. – 25 травня 1997. С. 5.

⁵⁷ Кухарський, М. Р. Громадська активність владики С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісн. Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333–340.

публічні промови та твори часто торкалися ролі молоді у розбудові сильної та незалежної нації, закликаючи її бути мужніми, принциповими та непохитними у своїх переконаннях. Він виступав за активну участь у соціальному та культурному житті, надихаючи молодих людей взяти на себе лідерські ролі та зробити внесок у покращення суспільства. Зусилля єпископа Софрона у національно-патріотичному вихованні були глибоко вкорінені в його баченні єдності та солідарності, наголошуючи на тому, що сильне почуття національної ідентичності має поєднуватися з відданістю справедливості, співчуттю та служінню іншим. Його ініціативи виходили за межі освіти та культури, оскільки він брав активну участь у публічних дискусіях та церковних соборах, сприяючи інтеграції національно-патріотичних ідеалів у ширші рамки місії Української Греко-Католицької Церкви. Своєю працею він надихнув покоління молодих людей стати не лише вірними членами Церкви, але й активними учасниками життя своєї нації, забезпечуючи процвітання їхньої духовної та культурної спадщини. Спадщина владики Софрона Мудрого у національно-патріотичному вихованні демонструє перетворюючу силу лідерства, яке поєднує віру та патріотизм, залишає незгладимий слід у серцях і розумі молоді та сприяє збереженню та розвитку української нації.

Висновки до 1 розділу

Владика Софрон Мудрий, народився 27 листопада 1923 р. в місті Золочеві на Івано-Франківщині, був видатним єпископом Української Греко-Католицької Церкви, богословом і культурним діячем. Охрещений під ім'ям Василь, вступив у чернече життя як Софрон у монастирі Студитів. Висвячений на священника у 1958 р., він активно служив за часів радянської влади, надаючи духовний провід та катехитичні настанови вірним у таємних умовах. Після виходу УГКЦ з підпілля у 1989 р. він сприяв відбудові церковних інституцій та релігійній освіті. Його глибока відданість місії Церкви завершилася його єпископськими свяченнями у 1997 р. та призначенням єпископом-помічником Івано-Франківської Архиепархії. Однією з найвагоміших заслуг владики Софрона

Мудрого було його керівництво Івано-Франківським теологічно-катехитичним інститутом, згодом перетвореним на Теологічну академію, з 1994 по 2009 рік. Під його керівництвом заклад став провідним центром богословського стипендії, душпастирської формації та катехитичної підготовки в Україні. Він прагнув створити середовище, яке поєднувало б глибокі наукові дослідження з духовним зростанням, наголошуючи на цілісному розвитку як семінаристів, так і мирян. Єпископ Софрон відіграв вирішальну роль у формуванні навчальної програми, яка відповідала б сучасним викликам, залишаючись укоріненою в багатій традиції східного християнства. Він також підтримував модернізацію приміщень і розвивав міжнародне співробітництво з богословськими закладами за кордоном, тим самим підвищуючи авторитет академії та покращуючи якість її академічних програм.

Покровительство владики Софрона Мудрого виходило за межі богословської освіти. Він був глибоко відданий справі збереження та популяризації української культури, духовності та спадщини. Він активно підтримував видання релігійної літератури, гімнів, катехитичних матеріалів, забезпечуючи їх доступність для парафій та шкіл по всій Україні. Він також виступав за відновлення та будівництво церков, надаючи як духовну, так і фінансову підтримку, щоб забезпечити процвітання релігійних громад. Його патронаж був особливо помітний в ініціативах, спрямованих на допомогу незахищеним верствам населення, як-от сиротам, біженцям та тим, хто постраждав від соціально-економічних труднощів пострадянської України. Благодійна діяльність владики Софрона відображала його віру в роль Церкви як світоча надії та милосердя в суспільстві. Окрім церковно-благодійної діяльності, єпископ Софрон Мудрий брав активну участь у громадському житті, зокрема у сфері національно-патріотичного виховання. Визнаючи важливість виховання міцної моральної основи в молоді, він активно просував програми, які поєднували релігійне навчання з оцінкою української історії, культури та самобутності. Через лекції, пастирські листи та особисту участь він надихав молодь прийняти свою спадщину та взяти на себе зобов'язання будувати справедливе та процвітаюче суспільство. Він був активним поборником

духовного оновлення України, наголошуючи на ключовій ролі молодого покоління в майбутньому нації. Його зусилля сприяли зміцненню моральних цінностей, громадянської відповідальності та почуття національної гордості серед української молоді.

Спадщина єпископа Софрона Мудрого багатогранна, охоплює його роль духовного лідера, просвітителя, мецената та громадського діяча. Його життя було позначене непохитним служінням Церкві та українському народові, втіленням ідеалів віри, милосердя та патріотизму. Завдяки своєму далекоглядному керівництву та невтомним зусиллям він залишив незгладимий слід в Українській Греко-Католицькій Церкві та суспільстві загалом, гарантуючи, що його внесок продовжуватиме надихати наступні покоління.

РОЗДІЛ 2

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО

*«Ніколи не можна доламувати гілку,
яка є надламана і ніколи не можна
гасити свічку, яка вже затухає»⁵⁸.*

2.1. Вплив єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії

Одним із духовних велетнів Української Греко-Католицької Церкви є Софрон Мудрий. В Івано-Франківській єпархії Владика Софрон завжди дбав про кадрову політику, виховання семінарії, молодь та духовні покликання. Ціла Вселенська Церква мала велику користь від його невинних і наполегливих зусиль у вихованні молодих семінаристів і священників. Як вправний вихователь і наставник, Софрон Мудрий мав природні здібності до навчання семінаристів і молоді. Він також розумів, як привернути їх до себе і передати духовні багатства у найвищому ступені⁵⁹. Завдяки його зусиллям Івано-Франківська єпархія змогла правильно підкреслити кадрову політику та заснувати Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, який став зразком для духовних закладів в Україні та за її межами⁶⁰. Він міг надати знання про те, як планувати безперервне навчання духовенства, а також освіту та формування семінаристів. Заснуванням Богословської Академії та служінням в Івано-Франківському

⁵⁸ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

⁵⁹ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владика Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (№19), 2024. С. 68 – 73.

⁶⁰ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби : трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

Богословсько-Катехитичному Богословському Інституті владика Софрон Мудрий підніс на новий рівень духовне життя на Івано-Франківщині⁶¹.

Вибір нового ректора в 1994 р. знаменує собою початок нового етапу в організаційному будівництві та розвитку ІФТКДІ. Тому владика Іриней Білик, призначений у травні протосинкелем Івано-Франківської єпархії, восени цього ж року вирушив на подальше богословське навчання до Папського університету «Ангелікум». Єпископ-Ординарій Івано-Франківський Після консультації з Протоархимандритом ЧСВВ о. Ісидор Патрило, Софрон Дмитерко ЧСВВ іменував. о. Софрона Мудрого ЧСВВ наступним ректором ІФТКДІ. Доктором канонічного права. Зрозуміло, що було враховано попередній досвід нового ректора на посаді ректора Папської колегії св. Йосафата в Римі⁶².

Як бачимо, велике «реформування» організації семінарії відбулося з призначенням ректором Івано-Франківської духовної семінарії владика Софрона Мудрого⁶³. Адже новий ректор прагнув заснувати нову семінарію, яка була б рівною з усіма іншими католицькими семінаріями Європи та світу, і докладав для цього всіх зусиль. Як наслідок, він встановлює високі стандарти та наказує керівникам кафедр, проректорам і викладачам розробляти навчальні плани та структурувати весь навчальний процес, щоб задовольнити всі вимоги, встановлені Конгрегацією Східних Церков, католицькою освітою та церковними документами в той час⁶⁴.

Перший о., а згодом владика Софрон Мудрий виконував обов'язки ректора ІФТКДІ до 2000 р., коли духовний заклад було реорганізовано в Івано-Франківську богословську академію УГКЦ. Відтак він виконував обов'язки активного ректора ІФТА до 2014 р. Софрон Мудрий, новий ректор, зосередив свої вміння, таланти та експертизу на заснуванні ІФТКДІ та ІФТА як нової

⁶¹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

⁶² Владика УГКЦ - знайомство зблизка: Владика Іриней Білик ЧСВВ: Єпарх Бучацький. *Нова Зоря*. 2007. Ч. 3-4. С. 6: Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря. 2008. С. 93.

⁶³ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владика Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

⁶⁴ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

богословської інституції в УГКЦ. Спробував закріпити нове місце для ІФТКДІ та ІФТА в системі богословської освіти і науки УГКЦ шляхом побудови її організаційної структури, придбання нових, постійних приміщень, зміцнення матеріально-технічної бази, згуртування викладацького складу, вдосконалення науково-богословської роботи, а також навчально-виховного процесу в цілому⁶⁵.

Отримання нового приміщення для ІФТКДІ було одним із перших питань, яке о. Софрон Мудрий зміг розв'язати. Зрештою, 300 із 1200 студентів, зарахованих восени 1996 р., уже займалися душпастирським служінням. Щоб забезпечити додаткові приміщення, ректор зміг домовитися з місцевою владою⁶⁶. Звісно, під час переговорів з'ясувалося, що будинки №11 та №16 на вулиці Шевченка неможливо перенести, оскільки передислокація Прикарпатського військового гарнізону на нове місце також пов'язана з технічними труднощами. Голова Івано-Франківської облдержадміністрації Степан Волковецький запропонував передати ІФТКДІ «в обмін» на будинок №64 по вулиці Василянок, де раніше була партшкола, а згодом гуртожиток Івано-Франківського сільськогосподарського технікуму. Ректор прийняв цю пропозицію⁶⁷.

Корпус № 1, який ІФТКДІ отримав у лютому 1995 р., піддався капітальному ремонту: у ньому були розміщені аудиторії, студентські камери, семінарська каплиця-церква, бібліотека, їдальня-трапезна. Згодом ректорові о. Софрону Мудрому вдалося придбати ще два корпуси (корпуси № 2 та № 3). У цих будинках № 20 і 22 на вулиці Гарбарській, поруч з ІФТКДІ, були аудиторії, учительський гуртожиток, господарський комплекс, магазин церковного приладдя та книг⁶⁸. Крім того, у корпусі № 1 було відділення для репетицій студентського хору, майстерня пошиття священницького та богослужебного одягу, іконописна майстерня. Слід зазначити, що до 2010 р., коли на місці корпусів № 2 і № 3 відбудовувався новий багатоповерховий будинок, ці споруди

⁶⁵ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Фіов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: *Нова Зоря*. 2008. С. 93.

⁶⁸ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Фіов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

були основною базою богословського факультету ІФТКДІ/ІФТА та ІФДС⁶⁹. Тим часом катехитично-педагогічний відділ ІФТКДІ також знаходився на вулиці Василянок, але в будинку № 17, який належав Монастирю Василянок до 1946 р. На початку 1990-х рр. у ньому розташовувалася Івано-Франківська обласна бібліотека, а потім була повністю повернута монастирю св. Василянок у грудні 1994 р. та січні 1995 р. Таким чином, технічно-матеріальна база ІФТКДІ була значно зміцнена за перші роки перебування о. С. Мудрого на посаді ректора і, природно, з деякими змінами збереглася донині⁷⁰.

Враховуючи, що ІФДС не вдалося інтегрувати в ІФТКДІ. Згідно з проголошенням єпископа-ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка, О. С. Мудрий виконував обов'язки ректора ІФТКДІ та ІФДС. Така централізація в управлінні мала сприятливий вплив: ректор ІФТКДІ зміг удосконалити організаційну структуру факультетів, а також підібрати й посилити адміністративно-викладацький склад. Навіть після призначення єпископом-співробітником у 1996 р. та єпископом-ординарієм Івано-Франківської єпархії УГКЦ у 1997 р. Софрон Мудрий продовжував обіймати посади ректора ІФТКДІ та ректора ІФДС⁷¹.

Невдовзі ІФТКДІ зазнав першої інституційної реорганізації, заснувавши у 1994–1995 рр. навчальному р. три факультети – богословський, філософський і катехитико-педагогічний – замість попередніх двох, дяко-регентську школу протягом 1995–1996 навчального року⁷². Необхідність якось організувати та розділити навчальний процес на два «класичних» цикли навчання богословів – «філософію» і «богослов'я» – призвела до створення окремого філософського факультету, крім теологічного⁷³. Очевидно, що стрижнем академічної підготовки

⁶⁹ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби* : трилогія. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

⁷⁰ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

⁷¹ Генік Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305–326.

⁷² Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

⁷³ Пасічник-Рак В. Владика Софрон Мудрий: значення Часослова в житті священника та Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, №19, 2024. С. 37 – 46.

студентів Української Православної Церкви залишилися філософський і богословський факультети. Особливу роль виконували дияконсько-регентська школа та катехитично-педагогічний факультет, які забезпечували теологічне навчання для двох окремих груп «спеціалістів церкви»: дяків і катехитів⁷⁴.

Деканом богословського факультету призначено отця-мітраїста Ярослава Будуйкевича. Кандидат богословських наук. Деканом філософського факультету був о. Іван Козовик. З 1996 р. працював професором ІФТКДІ та ІФДС. На Катехитичному факультеті деканом служила с. Теодозія Луків ЧСВВ. Методистом їй був призначений о. Тадей Шахновський ЧСВВ. У 1996 р. директором Дяківсько-Регентської школи був призначений о. Зеновій Семенишин⁷⁵. Після реорганізації дирекції ІФТКДІ взялися за розробку нового навчального плану підготовки бакалавра теології. Крім того, протягом 1994 – 1995 навчального р. було уточнено обов'язки адміністративного персоналу шляхом додавання багатьох нових робочих місць та призначення підзвітних осіб. Відтак головним секретарем Управи було призначено с. Єлисавету Каневець ЧСВВ. О. Степана Гнитку – головним економістом. Президент Йосафат Бубняк ЧСВВ став головним економом. Методистом була с. Матей Гриб ЧСВВ, а о. референтом був Володимир Сумик. Префекти ІФДС, які стежили за дисципліною та допомагали своїм братам у духовному розвитку, слугували своєрідною «об'єднувальною ланкою» між адміністрацією, викладачами та студентами. Серед них – Володимир Попик та Олег Каськів⁷⁶.

Як наслідок, реструктуризація викладацького та адміністративного складу ІФТКДІ у 1995 р. дозволила краще організувати процес підготовки богословів і катехитів як у освітньому, так і в духовному плані. Розвиток наукової бібліотеки та видавничого центру ІФТКДІ був одним із головних проектів ректора Софрона Мудрого з 1994 по 2000 рр. Структурні підрозділи ІФТКДІ мали вирішальне

⁷⁴ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Фіов'я. Філософія. Історія.* (19), С. 80 – 115.

⁷⁵ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія,* (№19), 2024. С. 68 – 73.

⁷⁶ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Фіов'я. Філософія. Історія.* (19), 2024. С. 80–115.

значення у забезпеченні богословським науковим матеріалом процесів освіти та духовного виховання⁷⁷.

Формування цілісної, досконалої людини є відправною точкою, з якої починається вся підготовка до священства в семінарії, згідно з поглядами Софрона Мудрого на освіту. Без цього будь-яка підготовка до священства була б позбавлена необхідної основи, оскільки священник покликаний бути живим образом Ісуса Христа, Голови і Пастиря Церкви й повинен старатися відображати в собі якнайбільше можлива ця людська досконалість, яка сяє в Сині Божому, що став людиною, і яка особливо виявляється в Його ставленні до інших⁷⁸.

Відповідно до «Програми Христових священників», щоб бути справді вірним священником Церкви і наслідувати Христа Спасителя як приклад, семінарист повинен визнати і повністю усвідомити, що він є головним героєм свого власного покликання і формування, що він несе особисту відповідальність за своє покликання і своє майбутнє. Семінарія може навчати семінарста різноманітних богословських наук і вимагати від нього дотримання своїх правил, але якщо в ньому не відбувається жодних змін, особливо духовних, семінарист втратить своє покликання і стане поганим кандидатом до священства⁷⁹. Тому, як підкреслив сам владика Софрон, сприяння кандидату до священства у тісній «співпраці зі Святим Духом» є головним обов'язком вихователя, наставника чи духовного керівника. Після служіння ректором семінарії Софрон Мудрий вирішив залучити для викладання богословських курсів різних науковців і викладачів. Цей вибір був вирішальним, оскільки він покращив навчання, освіти та формаційні процеси духовної семінарії⁸⁰.

⁷⁷ Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську (1907–2007). *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 135–147.

⁷⁸ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

⁷⁹ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

⁸⁰ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

Владика Софрон дав братам-семінаристам чудову нагоду зустрітися з такими відомими науковцями, як о. Петро Костюк з Бельгії, о. Гошулей з Канади, о. Діонісій Ляхович з Бразилії, о. Климентій Корчагін з Італії, о. Тарас Олійник з Бразилії та Михайло Аранц з Італії та іншими. Ці проєвропейські погляди та вибір зробили теологічну освіту Івано-Франківська сильнішою та прогресивнішою⁸¹.

Його нова ідея – побудова нової семінарії в Європі – мала додаткову, вирішальну користь, яку неможливо ігнорувати. Оскільки вони практично вже навчалися за подібними освітніми програмами тут, в Україні, аспіранти та семінаристи, які згодом продовжили навчання в різних європейських навчальних закладах, змогли успішно інтегруватися в європейську освітню систему. Це відкрило їм шлях до успішного захисту наукових робіт та здобуття вчених ступенів⁸². Примітно, що згодом цей інноваційний метод побудови навчального процесу в семінарії перейняли й інші семінарії, розташовані всередині України. Ще одним важливим аспектом, на якому зосередив увагу новий о.-ректор, було застосування студентом семінарії інформації та здібностей, отриманих під час богословських студій. Таким чином, кожен семінарист мав чудову нагоду відпрацювати та реалізувати всі свої навички в житті⁸³.

Семінаристи проводили катехизи, уроки християнської етики в школах, коледжах та різних вищих навчальних закладах міста Івано-Франківська. Семінаристи також були залучені до активного парафіяльного життя. Брати були направлені на різні парафії Івано-Франківської єпархії, де мали змогу отримати досвід парафіяльного служіння. Прикметно, що у формації семінаристів ректор Софрон Мудрий особливо наголосив на важливості особистої молитви кожного семінарста. Як духовний наставник і о., він особистим прикладом показував, як повинен молитися майбутній священник. Владика Софрон Мудрий брав

⁸¹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

⁸² Каськів О.В, Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого. *Scientific Journal «Virtus»*. Issue 35. June, 2019. P. 25–27.

⁸³ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби: трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

безпосередню участь у всіх Богослужіннях, які відправлялися в семінарії. Мабуть тому його і назвали ревним послідовником молитви⁸⁴.

Водночас ректор С. Мудрий прийняв важливе рішення з метою поступової «генералізації» професорсько-викладацького складу: із 84 богословів першого випуску 1995 р. понад 20 найталановитіших було направлено до католицьких вишів м. Риму, Відня, Інсбрука, Любліна, Праги, Варшави, Оломоуца для продовження богословських студій. Це було зроблено для того, щоб Інститут богословських і богословських студій згодом міг найняти власних професійних богословів-науковців. У наступні роки практика відправлення студентів до католицьких закладів або богословських факультетів університетів європейських країн для здобуття вищої богословської освіти продовжувалася⁸⁵.

Завдяки мудрій кадровій стратегії ректора єпископа С. Мудрого з 1996 по 2000 рр. у навчальному процесі ІФТКДІ змогли взяти участь багато викладачів із сильним богословським та гуманітарним досвідом. Проте головним пріоритетом у формуванні викладацького складу ІФТКДІ було навчання власних богословських кадрів, і результат став очевидним між 1996 і 2000 рр. Після навчання за кордоном майже десять богословів повернулися до ІФТКДІ⁸⁶.

Софрон також акцентував увагу на духовному спрямуванні семінаристів у рамках своєї педагогічної діяльності. Він глибоко розумів зв'язок, природу та мету духовного навчання. Спочатку це було складно, оскільки в семінарії не було священників, які могли б дати духовну пораду. Але лідери семінаристів, ці духовні отці, завдяки сприянню ректора були утримані в семінарії. Крім того, єпископ встановив звичай, за яким священники відвідували семінарію для сповіді. Серед них були парафіяльні священники, які по черзі приходили на сповідь, а також професори та викладачі. Крім того, сам владика Софрон, коли

⁸⁴ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

⁸⁵ Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (№19), 2024. С. 68 – 73.

⁸⁶ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

мав нагоду, виголошував реколекції чи проповіді⁸⁷. Сам будучи монахом, він бачив потребу духовного навчання в монастирі чи семінарії, тому зосереджував на цьому таку велику увагу. Він стверджував, що священник не може мати ґрунтовної освіти без духовного керівництва. Для нього це завжди була болюча проблема. Звичайно, він ставив на перше місце дисципліну та навчання, але також і духовні поради. Як ректор, його поведінка була значною та продуктивною.

За словами Софрона Мудрого, безпосередня та інтимна взаємодія між кожним семінаристом і ректором є особливо важливою для розвитку майбутнього священника. Щонайменше дві з цих сесій проводилися кожного семестру. Під час цих бесід ректор цікавився навчальним успіхом семінарста, духовним керівництвом, питаннями, які могли торкнутися брата, і планами на майбутнє. Таким чином, він намагався служити не просто ректором чи наставником; він також прагнув бути справжнім духовним батьком і другом, якому студенти могли б довіритися і відкритися, що допомагало в їх формуванні⁸⁸.

Розвиток Івано-Франківського духовного навчального закладу був можливий завдяки багатій технічній і матеріальній базі, а також висококваліфікованому професорсько-викладацькому складу. Ректор вл. Софрон Мудрий створив Вчену раду ІФТКДІ з метою реалізації дієвих рішень щодо реструктуризації ІФТКДІ в ІФТА. Вчена рада ІФТКДІ, яка складалася з 14 представників професорсько-викладацького складу, окрім засвідчення «значного кадрового потенціалу викладацького та наукового колективу», окреслила й можливі шляхи формування нової стратегії розвитку на майбутнє⁸⁹. Першочерговими обов'язками Вченої ради щодо підготовки відповідних заходів для підвищення статусу до ІФТА була підготовка спільної зустрічі ректорату та Вченої ради ІФТКДІ з Консисторією Івано-Франківської

⁸⁷ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16), 2021. С. 10–26.

⁸⁸ Там само.

⁸⁹ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

Єпархії УГКЦ для обговорення питання про підвищення статусу до ІФТА. статус духовної академії; створення нових атрибутів; створення перспективних планів видання «наукових богословських праць» та студентських підручників; висвітлення в ЗМІ заходів щодо реорганізації «релігійної установи»; запровадження магістратури та докторантури; підготовка бакалавра, магістра та доктора з різних богословських дисциплін; організація захисту дисертацій, присвоєння штатним і контрактним викладачам з науковими ступенями та відповідним досвідом роботи вчених звань доцента і професора⁹⁰.

У результаті було створено перерахований набір дій, спрямованих на сприяння якісній перебудові цієї богословської школи, як на найближчу, так і на довгострокову перспективу. 1 червня 2000 р. ректорат, вчена рада ІФТКДІ та консисторія Івано-Франківської єпархії УГКЦ спільно ухвалили постанову, якою проголосили «піднесення статусу Івано-Франківського богословсько-катехитичного духовного інституту до категорії Богословської Академії, беручи до уваги Великий Ювілей 2000 р., а також певні досягнення в галузі богословської освіти». Ця постанова послужила офіційним заснуванням ІФТА⁹¹.

Таким чином, створення основи для управління науковими дослідженнями, а також освітньою та духовно-формаційною діяльністю було визначальним аспектом перших десяти років існування ІФТА. Про латентне (поступове і дещо приховане) організаційне розмежування ІФДС та ІФТА свідчать кадрові та організаційні зміни, зокрема у вищому керівництві духовного навчального закладу. Проте для досягнення їх фактичного поділу знадобилася низка організаційних і практичних заходів, зокрема створення робочих і дорадчих органів відповідно до положень Статуту ІФТА (п. 4.5), таких як ректорат, рада, економічна рада вчена рада, академія та ін.⁹². 31 особа з різними науковими ступенями та рівнями кваліфікації, з них 8 докторів теології, 5

⁹⁰ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби : трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

⁹¹ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Фіов'я. Філософія. Історія*. (19), 2024. С. 80–115.

⁹² Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську (1907–2007). *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 135 – 147.

докторів канонічного права, 1 доктор фізико-математичних наук, 1 доктор права, 1 кандидат політичних наук, 1 кандидат філологічних наук, 12 ліценціатів. богослов'я, 1 спеціаліст, 1 магістр, затверджені ректором ІФТА С. Мудрим у березні. 2010 р. в оновленому складі Вченої ради⁹³.

Таким чином, процес кооптації (додавання) Вченої ради ІФТА гарантував постійне збільшення як її чисельного, так і якісного складу відповідно до потреб і потенціалу для навчання нових кадрів богослова-вченого⁹⁴.

Владика Мудрий, вступаючи на єпископську кафедру Івано-Франківської єпархії, виявив наступне: освіта священників була досить різною і, як сказано, досить бідною. Єпархія мала дуже мало деканатів, і кожен деканат мав від 40 до 50 священників, що негативно впливало на служіння отців. В результаті в Івано-Франківській єпархії швидко відбулися певні зміни щодо деканатів. Згодом виникло до вісімнадцяти деканатів. Владика Софрон також запровадив практику проведення священницьких конференцій принаймні два-три рази на рік⁹⁵. Сповідь, моральне богослов'я, шлюбне право, казуїстика та духовні моменти були серед тем, які висвітлювались на денних семінарах, які були відкриті для всіх священників єпархії. Все це було зроблено для підвищення статусу нашого священства. Однак цього було недостатньо. У результаті було вирішено розробити програми духовної підготовки священників. Вони були фундаментом постійного розвитку духовенства УГКЦ, яке сьогодні очолює о. Олег Касків. Щоправда, початкова назва їх звучала як курси підвищення кваліфікації. Однак владика Софрон мав цю концепцію від самого початку. Він зрозумів, що, хоча було неможливо відправити всіх священників, які не мали належної підготовки, назад до семінарії, їх можна було б змусити відвідувати заняття та продовжувати навчання⁹⁶. Щоб вирішити цю проблему, Софрон Мудрий розділив рівень освіти

⁹³ Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філов'я. Філософія. Історія.* (19), 2024. С. 80–115.

⁹⁴ Там само. С. 80–115.

⁹⁵ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Касківим синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

⁹⁶ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 05.12.2020 – інтерв'ю із о. Борисом Гобиром віце-ректором по навчальній частині Івано-Франківської Духовної Семінарії ім. свщмч. Йосафата.

отців на чотири групи. Отці, які навчалися підпільно і мали обмежені богословські знання, були частиною першої групи. До другої групи входили священники, які мали вищу освіту, але щойно пройшли дво-, тримісячні курси і не мали церковної підготовки. До третьої групи потрапили ті, хто перейшов з РПЦ до УГКЦ і пройшов чотирирічну семінарію в РПЦ, а до четвертої – священники, які закінчили семінарію в 1996 р.⁹⁷.

Зважаючи на цю обставину, єпарх Софрон Мудрий прийняв рішення створити та здійснити чотири окремі програми підвищення кваліфікації священників у вищезгаданих категоріях. Тому програма була створена для навчання тих, хто перейшов з РПЦ, із предметів, які не викладалися в семінаріях РПЦ, як-от канонічне право, шлюбне право, моральне богослов'я, елементи специфічного права УГКЦ, біоетика⁹⁸. Священникам, які здобули подальшу освіту в нерелігійних університетах, був доступний повний курс, що охоплював усі богословські предмети. Заради Церкви і довірених священникам мирян владика Софрон вимагав, щоб усі священники відвідували ці курси. Створювали ці програми єпископ Софрон, творець курсу, а також викладачі духовної семінарії та школи. Вони невтомно працювали над програмами, оскільки вони створювалися для понад чотирьох сотень священників, які тоді входили до складу Івано-Франківської єпархії, і мали їх своєчасно завершувати та вивчати. Протягом дворічного навчання заняття проводились двічі на місяць. Додатково розглядалися ті, хто перевівся з ОКР і закінчував навчання екстерном⁹⁹.

Семінарія створила своєрідне заочне відділення, щоб забезпечити ці курси для підвищення рівня атестації. Таким чином, владика Софрон дав нашій Івано-Франківській Церкві свіжий погляд на світ. Його метою була універсальність Церкви Христової. «Ми дивилися на Церкву суто як на Івано-Франківську єпархію, ми бачили її проблеми, ми намагалися їх вирішувати і вирішуємо їх сьогодні, – зазначив о. Володимир Чорний, який тоді був канцлером Софрона

⁹⁷ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10 – 26.

⁹⁸ Там само.

⁹⁹ Каськів О.В, Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого. *Scientific Journal «Virtus»*. Issue 35. June, 2019. P. 25 – 27.

Мудрого, – але хоча ми лише бачили і дбали про сьогоднішнє, Софрон Мудрий дивився на Церкву очима Вселенської Церкви і бачив її долю»¹⁰⁰. Отже, метою цих ініціатив було підвищення освітнього рівня духовенства єпархії. Кожен, хто закінчив курси, отримав унікальний сертифікат, який засвідчував повне завершення навчання. Важливо зазначити, що владика дбав не лише про навчання студентів, а й про якість викладацького складу в інституті та семінарії, а також про підвищення кваліфікації священників¹⁰¹.

Крім того, щоб підтримати священників у їх нелегкому пастирському служінні, владика Софрон закликав їх здобувати світську освіту. Так, Університет Короля Данила та Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника виховали значну кількість священників. Вони досліджували такі теми, як психологія, право, історія та релігієзнавство¹⁰². Владика Софрон Мудрий турбувався про духовенство УГКЦ, що призвело до значних дій, пропозицій та виборів щодо духовенства, його виховання, розвитку та освіти. Перш за все, він бажав, щоб усі священники та інше духовенство були найвищого рівня, які відрізнялися від представників інших конфесій декількома унікальними характеристиками. Священників, які були прогресивними, лідерами, інтелектуально зосередженими, милосердними і, звичайно, освіченими, ось те, що він хотів бачити¹⁰³.

Софрон Мудрий докладав зусиль, щоб гарантувати, що кожна гілка Церкви – моральне чи догматичне богослов'я, канонічне право, духовне керівництво, патрологія та багато інших аспектів церковної діяльності – матиме майбутнього члена, який буде освіченим і вмілим у цій галузі. Він хотів бачити речі саме так. Із заяв о. Олега Каськіва та о. Володимира Чорного стає зрозуміло, що єпископ

¹⁰⁰ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 15.12.2020 –інтерв'ю із о. Володимиром Чорнієм директором Івано-Франківського Архієпархіального карітасу, синкелом соціального сліжіння Івано-Франківської Архієпархії.

¹⁰¹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10 – 26.

¹⁰² Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 –інтерв'ю із о. Олегом Каськівим синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я

¹⁰³ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10 – 26.

Мудрий кілька разів переконував учнів навчатися за кордоном; вони були лише спостерігачами цих подій. Він підкреслив цінність освіти. Це правда, що він перш за все прагнув заохотити целібатів здобувати освіту, щоб вони могли більше служити Церкві в майбутньому, але це не означає, що Софрон не цінував одруженого священства або повністю залучав усіх тих, хто був готовий служити на благовірних мирян і Церкви¹⁰⁴.

Те, що семінаристи та молодь є справжнім майбутнім України та її народу, а також Української Греко-Католицької Церкви, гостро усвідомлював Владика Софрон Мудрий. На освітній процес, безсумнівно, існує кілька поглядів, тому важливо розглядати його з таких «ракурсів», як світоглядний, філософський, теологічний, богословсько-аскетичний, національний чи навіть канонічний¹⁰⁵. Щоб по-справжньому виховати могутнє покоління – майбутнє Церкви і народу, – яке зможе жити, любити і захищати свою державу й Церкву в такому непростому третьому тисячолітті, ми повинні не лише вибрати напрямок, у якому освіта буде базуватися, але й докладати величезних зусиль, приділяти цьому пильну увагу, жертвувати та постійно присвячувати себе молоді, семінаристам і священникам¹⁰⁶. Він працював над цим безупинно, кожен день свого життя, не шкодуючи себе. У книзі «Під покровом промислу Божого» Софрона Мудрого зазначалося, що «Вся праця довгих рр. життя присвячена на славу Богу, на благо Церкви і Батьківщини України»¹⁰⁷. Навіть якщо розглянути сьогоднішні кадрові забезпечення Івано-Франківської академії, семінарії та архієпархії, то побачимо, що практично це всі ті студенти, яких колись мав щастя навчатися владика Софрон Мудрий в Італії, Римі, Польщі, Німеччині, Австрії, Чехії та інші країни Західної Європи.

Це свідчить про те, що владика Софрон Мудрий був справжнім «кадровиком», який завжди дбав про правильний підбір кадрів. У результаті цих

¹⁰⁴ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 15.12.2020 – інтерв'ю із о Володимиром Чорнієм директором Івано-Франківського Архієпархіального карітасу, синкелом соціального слідиння Івано-Франківської Архієпархії.

¹⁰⁵ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10 – 26.

¹⁰⁶ Там само.

¹⁰⁷ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 34.

зусиль за часів влади Софрона Мудрого близько 20 осіб успішно захистили кандидатські дисертації та 40 успішно захистили магістерські роботи. Ця плеяда нових наукових сил значно підняла інтелектуальний рівень душпастирства в Івано-Франківській єпархії. Тому його роль як лідера цього комітету підтримки людей була досить сильною. Незважаючи на те, що на його місці вже працюють інші люди, основа, яку заклав владика Софрон, все ще дає результати навіть після того, як він відійшов від усіх справ, став єпископом-емеритом на пенсії та перестав відвідувати зібрання та конференції¹⁰⁸.

2.2. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві

З 1960 р. Софрон Мудрий опікувався трансляцією богослужінь на Україну через українську секцію Радіо Ватикану. У цих богослужіннях співають сестри св. Анни, студенти-богослови та отці василіянки, студенти Малої семінарії, Сестри Службниці та Сестри Василіянки¹⁰⁹. Крім Божественної літургії, слухачам необхідно було почути додаткові богослужіння, такі як Утренья, Вечірня, Акафіст і Молебень. С. Мудрий зробив висновок, що за рахунок Радіо Ватикану у 1970-х рр. довелося випустити записи та касети українською мовою¹¹⁰. Під керівництвом о. Андрія Гнатишина було створено значну кількість платівок з українським парафіяльним оркестром св. Варвари у Відні¹¹¹. Пізніше Новий Заповіт було видано на 24 фонокасетах, деякі старозавітні книги, псалми та українська проза на 8 і 14 касетах відповідно за кошти Софрона Мудрого. Ці записи, у тому числі 18 серій на 140 касетах, українські паломники привезли з

¹⁰⁸ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (16). 2021. С. 10–26.

¹⁰⁹ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40

¹¹⁰ Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви, Студентські історичні зошити (до 150-річчя від народження митрополита Андрея Шептицького присвячується), Інститут історії, політології і міжнародних відносин Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2015, № 6. С. 49–61.

¹¹¹ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40

Риму іншим народам. В Україні єпископ продовжував цю альтруїстичну справу¹¹².

У 1970 р. видавництво отця Василяна в Римі видало збірку промов під назвою «Недільна Благовіща» – радіопроповіді протягом цілого літургійного року¹¹³. Пізніше вийшов збірник проповідей «Заповіді Божі та церковні», видані о. Василян в Римі 1976 р. Владика Софрон Мудрий потурбувався про видання українського перекладу «Кодексу Канонів Східних Церков» 1991 р. в м. Римі¹¹⁴.

У 1993 р. Україна видала «Кодекс канонів». У зв'язку з гострою потребою України в канонічному матеріалі було перекладено «Аналітичний покажчик до Кодексу канонів Східних Церков» І. Жужека. Під його керівництвом «Короткий коментар до Кодексу канонів Східних Церков» з 1995 р. вийшов у п'ятьох випусках. З 1975 по 1994 рр. єпископ Софрон є автором майже 60 різних публікацій, а з 1995 по 2014 рр. – 22 монографії¹¹⁵. Професори та викладачі Івано-Франківської богословської академії, Дмитро Степовик, Іван Козовик, Іван Климишин, Доротея Шимчій, Роман Микієвич, Іван Дубицький, Петро Костюк, Ігор Коваль, Володимир Витвицький, Ярослав Будуйкевич, Клим Корчагін, Ярослав Безручко, Святослав Кияк, серед тих, чиї праці спонсорував владика Софрон. Через ці авторитетні видання ми можемо спостерігати великий вплив владики Софрона Мудрого на видавничу діяльність в УГКЦ¹¹⁶.

Окрім свого богословського блиску, єпископ Софрон Мудрий був талановитим ученим, який написав кілька праць, які підпадають під категорії богослов'я, проповідництва, церковної історії та права. Його праця як викладач Папського Східного Інституту на факультеті Східного Канонічного Права та

¹¹² Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви, Студентські історичні зошити (до 150-річчя від народження митрополита Андрея Шептицького присвячується), *Інститут історії, політології і міжнародних відносин Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2015, № 6. С. 49–61.

¹¹³ Ципердюк І. М. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи : наук.-практ. журн.* / відп. ред. С. І. Кравченко; упоряд. М. А. Рожило. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Леся Українки, 2016. № 9–10 (7). С. 154–159.

¹¹⁴ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40

¹¹⁵ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби* : трилогія. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

¹¹⁶ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40

робота з трансляції передач Радіо Ватикану на Україну послужила натхненням для його наукових праць¹¹⁷. О. Софрон почав працювати в Українському відділі Радіо Ватикану в 1960 р., де мав нагоду щонеділі розмовляти з кількома українськими родинами, які жили в «імперії зла». Але цього було явно недостатньо, оскільки відповідні служби Радянського Союзу або блокували сигнал, або вживали інших заходів для зниження якості мовлення Радіо Ватикану¹¹⁸. Тому о. Софрон Мудрий вирішив, що необхідно видавати записи та фонокасети українською мовою коштом Радіо Ватикану, попередньо порадившись із начальством та керівництвом організації. Мізерна частина платівок – а це 18 серій на 140 касетах – навіть перетнула «залізні кордони», щоб потрапити до адресата-молитви в «імперії зла», розвезеного українськими прочанами до інших народів світу¹¹⁹.

Софрон Мудрий хотів, окрім записів на касетах, подарувати українському читачеві книгу, зокрема на релігійну тематику. У той час книжки на релігійну тематику були заборонені в багатьох радянських країнах-сателітах, і провезення їх через кордон могло закінчитися штрафом, а в гіршому випадку – тюремним ув'язненням, оскільки «країна Рад» проголосила атеїзм¹²⁰.

Першою публікацією владики Софрона є «Недільне Євангеліє», яке є збіркою його проповідей, які він виголосив на Радіо Ватикану, коли працював там. Видавнича справа Василян видала цю книгу в Римі. За життя Софрона Мудрого «Недільне Євангеліє» виходило в ефір чотири рази. Останню версію збірника проповідей видавництво Івано-Франківської богословської академії випустило у 2006 р. Івано-Франківська академія Іоанна Златоуста рекомендує цей збірник проповідей як частину своєї проповідницької літератури¹²¹.

¹¹⁷ Івасів Р. Софрон Мудрий – епоха в історії церкви. Галичина. 2013. 5 груд. № 183.

¹¹⁸ Касків О. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) духовної семінарії: матеріали IV міжсемінарійної науково-практичної конференції семінарій УГКЦ (27-28 жовтня 2017). Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008, С. 18–24

¹¹⁹ Ципердюк І.І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан», *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*, 2016, № 9-10, С. 154–159.

¹²⁰ Там само.

¹²¹ Касків О. В. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43, С. 32 – 38.

Серед праць єпископа: «Вчення про Божественну істину і символ віри», «Бог і Всесвіт», «Бог і щастя людське», «Бог – Творець неба і землі», «Христос істинний чоловік», Христос помер за життя світу», «Христос Воскрес», «Боголюдина», «Церква Христова – її божественна основа», «Хрещення – відродження до життя» тощо¹²².

З 1975 по 1994 рр. о. Софрон написав близько 60 різних творів. Єдиною монографією, яка розглядає майже три століття навчання українських семінаристів у Римі, є «Нарис історії української папської колегії святого Йосафата в м. Римі», ще відомі роботи – «Церква і заповіді», «Правила Української Папської Колегії св. Йосафата»¹²³. «Нарис історії української папської колегії святого Йосафата в м. Римі» за життя владики Софрона транслиювався чотири рази, востаннє у 2010 р. у видавництві «Місіонер» у Жовкві. Серед тем, які висвітлюються видавничими зусиллями владики, – богослов'я та проповідництво, церковно-історичне та правове (канонічне)¹²⁴.

Кандидатська історико-правова дисертація отця Софрона Мудрого «De tranzitu ad alium Ritum» (A bizantino-ukraino ad latinum) була його першою ґрунтовною працею. *Dissertatio historic-juridica*, або «Від візантійсько-українського до латинського: перехід до іншого обряду».

Короткий нарис історії проповідування, який він пізніше написав. Однією з найперших узагальнюючих книжок з історії українського красномовства та проповідництва став «Підручник для семінаристів», виданий у Римі 1995 р.¹²⁵. Існування в Римі «Нарису історії Української папської колегії святого Йосафата» фактично засвідчило рівноправність східних обрядів, зокрема українського, з іншими обрядами, які існували в Церкві Христовій. Його підготував і опублікував у 1995 р. проректор д-р Софрон Мудрий на основі архівних

¹²² Каськів О.В. Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого, *Scientific Journal «Virtus»*, Issue # 35, June, 2019, С. 25–27.

¹²³ Там само.

¹²⁴ Каськів О. Минувле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) духовної семінарії: матеріали IV міжсемінарійної науково-практичної конференції семінарій УГКЦ(27-28 жовтня 2017). Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008, С. 18–24.

¹²⁵ Генік С. Світоч богословської науки. До 80-річчя з дня народження Софрона Мудрого. *Нова Зоря*. 2003. № 47. С.5.

документів¹²⁶. Як співробітник Української редакції Радіо Ватикану та як науковець доктор права Софрон Мудрий брав активну участь у відзначенні 1000-ліття хрещення Русі-України у 1988 р. Йому належала організація та підготовка до видання добірки радіопроповідей, виголошених українською мовою отців Василян, докторів Софрона Мудрого, Доротея Шимча, Теодосія Янківа, Ісидора Патрила та ін.; Папи Івана Павла II (д-р Кароля Войтила); Архієпископа УГКЦ; та доктор богослов'я Мирослава-Івана Любачівського, секретаря Конгрегації Східних Церков¹²⁷. Окрім догматичних та етичних проповідей, було кілька матеріалів з історії християнства в Україні, які заповнювали історичні прогалини про таких людей, як митрополит Київський і кардинал Католицької Церкви Болгарський Ісидор Солунський, ієрархію Митрополії у Ферраро-Флорентійському Соборі, реанімацію УГКЦ серед української діаспори тощо. Обидва богослови історики вивчали його короткий підручник «Нарис історії Церкви в Україні», виданий у Римі 1990 р. для студентів Українського Католицького Університету імені святого Климентія I Пап та науковців, які вивчали релігію в Україні на поч. 1990-тих р.

Доктор права Софрон Мудрий активно працював над «Кодексом канонів Східних Церков» (1991 р.), який згодом був літературно відредагований в Україні. Він також написав «Короткий коментар до Кодексу Канонів Східних Церков» (Рим, 1994), а через рік в Україні вийде його монографія «Шлюб і церковне право» (м. Івано-Франківськ, 1995). Також виступатиме з доповідями на наукових конференціях, зокрема «Галицька митрополія і роль церкви в історії України» (доповідь на Міжнародній конференції до 1100-річчя міста Галича та ролі Галицької землі в державотворчі процеси України) та «Кардинал Йосиф Сліпий і Ватикан»¹²⁸.

Найвідомішою з кількох монографій єпископа є його праця «Кодекс канонів Східних Церков» і короткий коментар до нього, в якому він аналізує і

¹²⁶ Генік С. Віра і Правда в словах і ділах Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, №1(19), 2024. С. 54–59.

¹²⁷ Генік Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305–326.

¹²⁸ Генік С. Віра і Правда в словах і ділах Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, №1(19), 2024. С. 54–59.

характеризує церковне право, уточнює деякі його складові та визначає окремі канони¹²⁹.

Любов до літератури є одним із життєвих принципів владики Софрона Мудрого. Окрім написання та публікації своїх праць, він також спонсорував створення навчальних посібників і підручників для великої кількості вчителів – власне, переважної більшості вчителів. Владика здебільшого жертвував на ці цілі власні гроші, але він також шукав гранти, компанії та добросердечних людей по всьому світу, які могли б пожертвувати гроші на наступну книгу, монографію чи підручник¹³⁰. Єпископ Софрон Мудрий зробив так, щоб 25 підручників дійшли до цільової аудиторії, і студенти та інші досі використовують їх для навчання¹³¹.

Як автор понад 60 монографій, навчально-методичних посібників і підручників владики Софрон Мудрий мав великий вплив на видавничу діяльність УГКЦ. Він також жертвував власні гроші та шукав меценатів для видання вступних посібників і монографій для викладачів Івано-Франківського теологічно-катехитично-богословського інституту, а згодом Івано-Франківської духовної академії. Владика Софрон Мудрий дозволив прочитати 25 наукових текстів. Заклавши міцні основи для майбутнього аналізу історичних та богословських труднощів, які вимагають сучасного перегляду, єпископ Софрон Мудрий залишив безцінний спадок своїм спадкоємцям¹³².

Висновки до 2 розділу

Отже, Владика Софрон Мудрий, відомий не лише своєю душпастирською опікою, але й значним внеском у богословську науку. Його наукова діяльність охоплювала різні сфери, з наголосом на теології, філософії та освіті. Він був

¹²⁹ Касків О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34–40.

¹³⁰ Декларація про видавництво книг викладачів ІФТКДІ-ІФТА, від 10.10.2011 року. Архів Івано-Франківської Теологічної Академії, 10/2011.

¹³¹ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): *Наукове видання*. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. 98–101.

¹³² Єгрешій, О., Мужик, Р. Основні напрямки наукових досліджень владики Софрона Мудрого у ділянці історії Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 2024. С. 120–130.

глибоко відданий інтелектуальному розвитку вірян і прагнув подолати прірву між давніми християнськими традиціями та сучасною думкою. Творчість владики Софрона відображає глибоке розуміння місії Церкви в сучасному світі, а також глибоку повагу до інтелектуальних традицій як східного, так і західного християнства. Його теологічні твори часто стосувалися відносин між вірою та розумом, природи людської особистості та ролі Церкви у світі. Софрон Мудрий докладав зусилля до наукової, освітньої та видавничої сфери, зокрема під час свого перебування в Івано-Франківській єпархії. Його вплив на освіту семінарії та кадрову політику ознаменував кардинальний зсув у якості та напрямі теологічної освіти в регіоні. Визнаючи життєво важливу роль семінарій у формуванні духовного та інтелектуального життя духовенства, владики Софрон впровадив інноваційні реформи для підвищення академічної суворості та духовної формації. Він віддав пріоритет найму висококваліфікованих професорів із глибоким розумінням богослов'я та педагогіки, забезпечуючи, щоб семінаристи отримували цілісну освіту. Його зусилля поширювалися на модернізацію навчальних програм шляхом інтеграції сучасного богословського дискурсу та вирішення душпастирських викликів, актуальних для Української Греко-Католицької Церкви. Крім того, владики Софрон наголосив на важливості виховання почуття місії серед семінаристів, заохочуючи їх активно займатися потребами своїх громад. Такий підхід не тільки підвищив інтелектуальні стандарти духовенства, але й посилив їх душпастирську ефективність, залишивши тривалий спадок у духовній та академічній структурі єпархії. З точки зору кадрової політики, стратегічне бачення владики Софрона забезпечило призначення священнослужителів і мирян, які були прикладом як духовної зрілості, так і адміністративної компетентності. Він вважав, що сила місії Церкви залежить від характеру та здібностей її лідерів. Виявляючи та виховуючи людей із винятковим потенціалом, він виховав покоління священників, глибоко відданих місії Церкви та здатних вирішувати духовні та соціальні виклики свого часу. Його лідерство у цій сфері створило основу для сталого зростання та стабільності в єпархії, позиціонуючи її як модель для інших регіонів. Вплив владики Софрона поширився за межі семінарійної освіти на сферу видавничої

справи, де він відіграв трансформаційну роль в інтелектуальному та культурному житті Української Греко-Католицької Церкви. Розуміючи силу писаного слова у формуванні віри та ідентичності, він активно сприяв розвитку богословської та катехитичної літератури. Його зусилля сприяли створенню та поширенню високоякісних видань, які стосувалися як духовних, так і наукових потреб. Підтримуючи праці богословів, істориків та дослідників культури, єпископ Софрон збагатив інтелектуальну спадщину Церкви та надав цінні ресурси для духовенства та мирян. Він також визнав важливість зробити ці твори доступними, виступаючи за переклади та доступні видання для охоплення ширшої аудиторії. Під його керівництвом видавнича справа стала життєво важливим інструментом євангелізації, освіти та збереження українських греко-католицьких традицій, особливо в часи культурної та політичної негоди. Наукова діяльність владики Софрона Мудрого є свідченням його відданості інтелектуальному та духовному зростанню Української Греко-Католицької Церкви. Його далекоглядне керівництво формуванням семінарії, кадровою політикою та видавничою діяльністю не лише сприяло нагальним потребам його єпархії, але й заклало основу для тривалої місії Церкви в освіті та культурі. Завдяки багатогранному внеску владики Софрон став стрижневою фігурою в розвитку богословської науки та зміцненні ролі Церкви в суспільстві.

РОЗДІЛ 3

АРХИПАСТИРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО

Владика Софрон Мудрий – людина з багатим життєвим досвідом, великодушністю та милосердям. Навіть після смерті його твори продовжують знаходити читачів і прихильників поза межами греко-католиків і православних. Люди всіх віросповідань із радістю читали останні твори владики Софрона, серед яких п'ятитомник проповідей і повчань для найрізноманітніших потреб і обставин. «Слово» – це ніби вершина його проповідницької та наукової діяльності, рецепт втілення екуменічних ідей, його «лебедина пісня», у якій він намагається поділитися з читачем своїм життям і переживаннями та зцілити двох людей, які притулилися. Владика Софрон Мудрий зробив значний внесок у розвиток Церкви і досі вважається одним із її найбільших лідерів. Він був значною особою в релігії, культурі, політиці та освіті УГКЦ¹³³.

У постаті єпископа можна побачити великого вчителя для багатьох поколінь науковців і священників в Україні та в усьому світі. З-під його пера вийшли численні наукові монографії, нариси, дослідження, реколекції, лекції. Як священник, єпископ, наставник, філософ і вчений він був добре відомий і шанований. Навіть за Радянського Союзу, коли українців не пускали до храмів, він зробив значний внесок у розвиток УГКЦ використовуючи радіо Ватикану, щоб достукатися до кожної української родини та запропонувати розраду, тепло і примирення. Важливим чинником зростання екуменічного дискурсу на Прикарпатті був вл. Софрон¹³⁴. Він уможливив початок діяльності Церков Карпатського регіону міжконфесійної екуменічної ради. Владика Софрон переконував Предстоятеля тодішньої УПЦ КП Філарета двічі відвідати Івано-

¹³³ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби : трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

¹³⁴ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

Франківську область, щоб налагодити певні стосунки¹³⁵. Він доклав зусиль, щоб представники багатьох конфесій відвідували богослужіння та релігійні чи національні зібрання. Без присутності владики Софрона Мудрого важко було передбачити перебіг подій карпатської екуменічної бесіди. Відома цитата владики Софрона, яку він часто повторював: «Будьмо людьми, а тоді будьмо християнами»¹³⁶.

3.1. Пастирські послання та проповіді єпископа Софрона Мудрого

Софрон Мудрий, єпископ Івано-Франківської єпархії, відігравав ключову роль у відродженні Української Греко-Католицької Церкви після десятиліть радянських переслідувань. Його пастирські послання стали важливим інструментом, що надихав вірян, допомагав їм знайти духовну рівновагу та адаптуватися до нової епохи. Кожне послання Софрона Мудрого мало на меті не лише зміцнити духовність громади, але й дати практичні орієнтири для відновлення моральних засад, які були підважені в умовах атеїстичного режиму¹³⁷.

Однією з провідних тем його послань був заклик до відродження духовності та моральності. Софрон Мудрий, розуміючи труднощі, з якими стикались віряни, наголошував на потребі повернення до християнських цінностей як основи особистого та суспільного життя. Він наполягав на важливості участі у церковних таїнствах, що мали стати джерелом підтримки та надії для людей, які шукали духовного відновлення. Заохочуючи своїх вірян, Софрон закликав їх ставитися до церкви не лише як до інституції, а як до духовної родини, яка допомагає в складні часи¹³⁸.

¹³⁵ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

¹³⁶ Мудрий С. Своєму слові про християнську духовність як чинник виховання. *Слово*. Івано-Франківськ, 2011. Вип. 5. С. 237–243.

¹³⁷ Мудрий С. Гомілетика – проповідництво: короткий нарис історії проповідництва. Рим, 1975. С. 10.

¹³⁸ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби : трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

Друга важлива тема стосувалася сімейних цінностей та виховання молоді. Софрон Мудрий розумів, що саме в родині формуються основи віри та моралі, тому неодноразово наголошував на значущості батьківського обов'язку передавати християнські цінності новому поколінню. Він підкреслював, що майбутнє церкви та нації залежить від молоді, яка повинна зростати на засадах віри, любові та милосердя. Його заклик до родин будувати свої взаємини на християнських засадах звучав як відповідь на виклики сучасності, що загрожували ослабленням традиційних цінностей¹³⁹.

Третім важливим напрямком була підтримка освіти й катехизації. Софрон Мудрий добре розумів, що для зміцнення віри необхідно підвищувати рівень знань вірян про християнство. З його ініціативи було започатковано численні освітні програми, орієнтовані на катехизацію, поширення знань з богослов'я та розуміння основ віри. Ці зусилля мали на меті виховання освічених християн, здатних відстоювати свою віру та активно служити церкві й громаді¹⁴⁰.

Питання єдності української церкви та нації також займало чільне місце в його посланнях. Софрон Мудрий усвідомлював, що суспільство, ослаблене рр. поділів і протистоянь, потребувало єдності. Він закликав до міжконфесійного діалогу, сприяючи створенню атмосфери взаємоповаги між різними релігійними спільнотами. Його послання служили нагадуванням про необхідність взаєморозуміння та єднання українців заради збереження їхньої духовної ідентичності й культури¹⁴¹.

Софрон Мудрий не залишався також осторонь соціальних проблем, з якими стикалися віряни, а також закликав їх до милосердя та турботи про бідних і нужденних. Він вірив, що християнська громада повинна активно сприяти покращенню суспільного життя, будувати його на засадах чесності, поваги й допомоги ближнім. Ці принципи відображали глибокі християнські цінності, які Софрон прагнув втілити в житті своїх вірян¹⁴².

¹³⁹ Мудрий С. Слова. Книга четверта. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2009. С. 116.

¹⁴⁰ Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. С. 78.

¹⁴¹ Мудрий С. Скарбниця нагірної проповіді Ісуса Христа. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2003. С. 45.

¹⁴² Мудрий С. Слова. Книга п'ята. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2011. С. 99.

3.1.1. Різдвяні проповіді

Різдвяні проповіді владики Софрона залишаються значною частиною його спадщини, даруючи позачасову мудрість і натхнення поколінням віруючих, запрошуючи їх долучитися до таїнства Різдва з благоговінням і радістю. Його проповіді служать не тільки богословськими роздумами, а й духовним проводом для вірних. Софрон наголосив на значенні Втілення, підкресливши, як Бог став людиною, щоб примирити людство з Собою¹⁴³.

У своїх різдвяних проповідях він часто досліджував теми смирення та любові, закликаючи віруючих наслідувати скромне народження Христа в гроті. Він наголошував на перемінюючій силі Різдва, що, саме народження Христа запрошує кожну людину до особистої зустрічі з Богом, заохочуючи вірних задуматися над своїм життям і стосунками з новонародженим Христом¹⁴⁴. Крім того, проповіді Софрона часто включали заклики до співчуття та милосердя, нагадуючи слухачам про необхідність піклуватися про знедолених і бідних, так само як Христос прийшов служити, а не служити Йому¹⁴⁵. Особливу увагу владики Софрон приділив родинному святкуванню Різдва, заохочуючи батьків виховувати дітей у християнській душі через спільну молитву та дотримання традицій. Для нього Різдво було не лише радісною новиною, а й закликом до внутрішнього переосмислення. Він підкреслював, що Божя любов, яка виявляється в цьому святі, має спонукати до щирості, відкриваючи серця для дій доброї Божої благодаті в житті кожного. Він вірив, що дух Різдва має надихати на вчинки доброти та щедрості, поширюючи радість за межі стін церкви та на ширшу спільноту. Його красномовність і глибина розуміння резонували зі слухачами, сприяючи почуттю надії та оновлення під час Різдва. Проповіді Софрона вирізнялися поетичною мовою і багатою образністю, змальовуючи

¹⁴³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння: Спогади мого життя. Вибрані статі та промови. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 114.

¹⁴⁴ Див. Мудрий С. Слово з нагоди міжнародного телефестивалю «Різдво в Карпатах» (2003 р.). *Слово*. Вип. 2. Івано-Франківськ: ІФТА, 2004. С. 47–48.

¹⁴⁵ Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василян, 1970. С. 278.

яскраві картини Христового народження та божественної таємниці любові Бога до людини¹⁴⁶.

3.1.2. Великопосні проповіді

Владика Софрон Мудрий відзначений своїми глибоко вражаючими проповідями у Великому посту, які перегукуються з темами покаяння, духовної віднови та заклику до глибших стосунків з Богом. Під час Великого посту, періоду самоаналізу та підготовки до святкування Воскресіння, проповіді Софрона служать для вірних дороговказом, заохочуючи їх вирушити на змінну подорож віри. Він наголошує на важливості посту не просто як фізичної дисципліни, але як духовної вправи, яка сприяє смиренню та більшому усвідомленню своєї залежності від Бога¹⁴⁷. Його послання часто наголошують на потребі внутрішньої трансформації, закликаючи вірних перевірити свої серця та життя у світлі вчень Христа. Через гострі роздуми над Святим Письмом, особливо над темами прощення та любові, Софрон заохочує свою паству до практики самоперевірки та пошуку примирення як з Богом, так і з ближніми¹⁴⁸.

Його проповіді характеризуються пастирською чутливістю, звертаючись до унікальних викликів, з якими стикаються окремі особи та родини під час Великого посту. Він визнає труднощі сучасного життя, заохочуючи своїх слухачів розвивати дух молитви та спільноти, який може допомогти їм долати ці виклики. Він наголошує на важливості молитви та милостині як невід'ємних складових великопісного шляху. Заохочуючи до актів милосердя та служіння, він надихає свою громаду втілювати любов Христа практичними способами, плекаючи дух щедрості та співчуття в громаді¹⁴⁹. Його проповіді також відображають глибоке розуміння літургійного контексту Великого посту,

¹⁴⁶ Мудрий С. Слова. Книга п'ята. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2011. С. 65.

¹⁴⁷ Див. Мудрий С. Недільна благовість. Проповіді на неділю і свята літургійного року. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2006. С. 99.

¹⁴⁸ Див. Мудрий С. Духовні бесіди. Книга перша. Жовква: Місіонер, 2011. С. 14.

¹⁴⁹ Див. Мудрий С. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. С. 89.

інтегруючи теми та читання сезону в його послання¹⁵⁰. Софрон Мудрий наголошує на важливості участі у сакраментальному житті Церкви, заохочуючи вірних приступати до Таїнства Сповіді як засобу духовного зцілення та віднови.

Проповіді Софрона викликають відчуття актуальності, закликаючи вірних прийняти час Великого посту як нагоду для глибокого духовного зростання та оновлення. Він закликає їх вийти за рамки простого дотримання великопостних практик і повністю залучитися до трансформаційної сили Божої благодаті, доступної в цей священний час. Плекаючи дух надії та сподівання, великопісні проповіді єпископа Софрона Мудрого служать потужним запрошенням для всіх віруючих увійти до глибшого досвіду Божої любові та милосердя, нагадуючи їм, що подорож через Великий піст зрештою веде до радості Воскресіння¹⁵¹.

3.1.3. Пасхальні проповіді

У своїх пасхальних зверненнях Софрон красномовно формулює центральне місце Воскресіння у християнській вірі, наголошуючи на його ролі як основи надії та оновлення для віруючих. Він спирається на багаті літургійні традиції Української Греко-Католицької Церкви, об'єднуючи уривки зі Святого Письма, гімни та молитви, які посилюють святкову атмосферу Великодня. Його проповіді часто наголошують на змінючій силі Воскресіння Христа, запрошуючи вірних пережити особисте переродження та замислитися над наслідками цієї події у їхньому повсякденному житті¹⁵².

Риторика Софрона пройнята пасторальною чутливістю, яка визнає труднощі та радощі його пастви, пропонуючи послання надії, яке глибоко резонує в їхніх серцях. Він використовує яскраві образи та відповідні аналогії, роблячи глибоку таємницю Воскресіння доступною для всіх, незалежно від їх богословського походження. Крім того, його пасхальні проповіді зосереджені не

¹⁵⁰ Див. Мудрий Є. Господь – сила народу свого. Львів: Видавництво Місіонер, 1996. С. 176.

¹⁵¹ Див. Мудрий Є. Господь – сила народу свого. Львів: Видавництво Місіонер, 1996. С. 109.

¹⁵² Див. Мудрий С. Недільна благовість. Проповіді на неділю і свята літургійного року. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2006. С. 89.

лише на радості Воскресіння; вони також закликають вірних пережити наслідки цієї події¹⁵³. Владика Софрон закликає до активної реакції на Воскресіння, закликаючи своїх слухачів стати знаряддями миру, любові та примирення у світі, який часто сповнений розколів і конфліктів. Він наголошує на спільному аспекті святкування Великодня, визнаючи, що радість Воскресіння має розділятися між усіма віруючими, сприяючи єдності та товариству в церкві. Завдяки своїй пастирській опіці та богословським знанням, пасхальні проповіді єпископа Софрона Мудрого продовжують надихати та підносити його паству, нагадуючи їм про постійну надію та радість, знайдені у Воскреслому Христі¹⁵⁴.

3.1.4. Принагідні проповіді

Єпископ Софрон Мудрий часто виступав з проповідями перед студентами Української Папської Колегії Святого Йосафата як ректор і віце-ректор. Оскільки переважна більшість колегіантів навчалися, щоб стати священниками, Софрон Мудрий дуже дбав про те, щоб тема навчання була тісно пов'язана зі священством, коли він виголошував проповіді перед групою. До цих лекцій Софрон Мудрий ретельно готувався, вибираючи приклади зі Святого Письма і Священного Передання, творів отців Церкви та житій святих подвижників Божих¹⁵⁵.

На думку ректора, методика навчання має бути більш прогресивною, науковою, ввічливою та адаптованою до цільової аудиторії. «Послухайте, дорогі пастирі, як Сам Господь через Свого пророка Єремію скаржиться: «Згряя пастухів спустошила мій виноградник, витоптала частину мою, перетворила приємну частку мою на спустошену пустиню». Цей уривок із проповіді для семінаристів служить ілюстрацією цього стилю. «Він був

¹⁵³ Див. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга перша. Жовква: Місіонер, 2011. С. 47.

¹⁵⁴ Мудрий С. Недільна благовість. Проповіді на неділю і свята літургійного року. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2006. С. 93.

¹⁵⁵ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 43. С. 32–38

перетворений на пустелю, і він кричить переді Мною в спустошенні. Ніхто не сприймає це особисто, і вся країна в руїнах» (Єр. 12.10-11)¹⁵⁶.

Оскільки лекції Софрона Мудрого були теоретично-катехитичними проповідями, які молодь часто чує під час катехизації, вони мали, перш за все, практичне значення для студентів колегіуму. За змістом о. Софрон поділяє проповіді на чотири групи: історичні, літургійні, пастирсько-моральні та доктринальні¹⁵⁷. Все те, що практично надихає, заохочує, залучає молодь до чеснот, благочестя, пильності, сумлінності, було центром учінь Софрона Мудрого для своїх учнів. Серед них:

- 1) ефективне використання часу;
- 2) прихильність людей;
- 3) шанування батьків, учителів, старших;
- 4) подолання недоліків¹⁵⁸.

У своїх лекціях Софрон Мудрий використовував логічні аргументи, визначаючи найсильніші з них і підкріплюючи їх прикладами та порівняннями. О. Софрон віддавав перевагу моделям, які були найбільш доступними для молоді. Катехитичні проповіді становили значну частину проповідей Софрона Мудрого, коли він був проректором і ректором Колегії св. Йосафата. Відповідно до Софрона Мудрого, катехизація може мати два різні значення: у широкому розумінні це означає усне навчання релігійних принципів; в обмеженому сенсі, це лекція або ілюстрація конкретної катехитичної чи біблійної теми¹⁵⁹. У світлі цього Софрон Мудрий у своїх катехитичних проповідях пояснює певну релігійну правду, яка представлена в катехизмі. У більш обмеженому сенсі він використовує катехизм, щоб пояснити певну катехитичну істину найбільш логічним чином, зберігаючи єдність думки та систематичність¹⁶⁰.

¹⁵⁶ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 43. С. 32–38.

¹⁵⁷ Мудрий С. Гомілетика – проповідництво: короткий нарис історії проповідництва. Рим, 1975. С. 45.

¹⁵⁸ Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 174.

¹⁵⁹ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 43. С. 32–38.

¹⁶⁰ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 43. С. 32–38.

Софрон Мудрий ретельно опрацьовував зміст і структуру своїх катехитичних проповідей, піклуючись, перш за все, про те, щоб вони ніколи не зводилися до простої проповіді чи сухого декламування катехизму¹⁶¹.

Владика Софрон Мудрий проповідник вважав, що катехитичні проповіді є найнадійнішим засобом освіти вірних щодо релігії і що їх мета полягає в тому, щоб навчити їх інформації, необхідної для спасіння, а також принципам святої віри¹⁶². Свої проповіді Софрон Премудрий починав із того, що вказував на те, що першоджерелом об'явлення завжди є Святе Письмо, а катехизм – це методичне пояснення Святого Письма, яке має на меті зміцнити слабку волю людини, яка в цьому світі протиставляється волі Господа¹⁶³.

Через це він вважав, що найкращою поживою для душ, незалежно від їх стану чи рівня розвитку, є катехитична проповідь. У своїх проповідях Софрон Мудрий використовував три різні види аргументації:

- 1) навчання людей про існування Бога;
- 2) навчання їх характеристикам Бога;
- 3) навчання їх природі Бога, а саме Пресвятої Трійці¹⁶⁴.

Софрон Мудрий використовував відкриття природної теології, яка веде до розуміння Бога як нашого Творця, щоб навчати про існування Бога. Водночас він уникав типових книжкових аргументів теодицеї, ґрунтуючи їх на конкретних об'єктах, на відомих і об'єктивних фактах¹⁶⁵.

Він сказав: «Коли спалахує пожежа, кожен запитує, хто її спричинив, а не стверджує, що Бог є джерелом усього, оскільки все має мати першопричину. Ми можемо бути впевнені, що річка десь має свій початок, оскільки вона тече. Нас задовольняє надумане пояснення, що чудовий корабель, дім, літак чи ракета були створені випадково або самі по собі. Цей космос, який ще невідомий людині, але

¹⁶¹ Див. Мудрий С. Гомілетика – проповідництво: короткий нарис історії проповідництва. Рим, 1975. С. 79.

¹⁶² Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 92.

¹⁶³ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38

¹⁶⁴ Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 101.

¹⁶⁵ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38

складається з багатьох планет і галактик, повинен мати дизайнера, тобто того, хто наказав йому існувати таким, яким він є»¹⁶⁶.

У своїх мудрих повчаннях про Пресвяту Трійцю Софрон Премудрий пояснює, чому вчить Святе Євангеліє, про вічні наміри Бога щодо нашого усиновлення та про те, як ми будемо раді думати про Бога не в образі тварин, а в Його Особах¹⁶⁷. Для Софрона Премудрого вчення про внутрішнє життя Бога послужило основою для цілого ряду проповідей, які прагнули виховати в людях те внутрішнє життя, зерном якого є присутність Триєдиного Бога в душі та Божої благодаті. Тому вл. Софрон Мудрий у своїх проповідях говорить про Христа все те, що служить глибшому пізнанню Його Особи, життя, науки і діянь, тобто, що Христос є Слово Боже, Син Божий у людській подобі, в одній Особі Бог і людина, Спаситель світу. У своїх проповідях Софрон Премудрий навчає про земне життя Христа і про Його вчення, крок за кроком згідно з Євангелієм, розповідає про Його чудеса, передбачення, Його жертву і прославу, у Христі дає віруючим ідеал для наслідування в повсякденному житті¹⁶⁸.

Чільне місце в творах Софрона Мудрого займають проповіді про Святу Євхаристію. Згідно вчення Другого Ватиканського Собору – Пресвята Євхаристія є «джерелом і вершиною всього християнського життя». Софрон Мудрий відкриває цю таємницю в унікальний спосіб з проповіді, оскільки він вірить, що Євхаристія є центром усього християнського життя. Він пояснює цю тему трьома способами одночасно:

- 1) Євхаристія – новозавітна безкровна жертва;
- 2) Євхаристія – свята таємниця і пожива для душі;
- 3) Євхаристія – реальна, відчутна присутність воскреслого Христа серед нас¹⁶⁹.

¹⁶⁶ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби : трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

¹⁶⁷ Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 101.

¹⁶⁸ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38

¹⁶⁹ Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 103.

Проповіді про Церкву, Містичне Тіло Христове, особливо цікавили Софрона Мудрого. Софрон Мудрий організовує церковні проповіді в цикли, які стосуються таких ключових тем:

1) Божественне походження Церкви, встановлене Об'явленням і апологетикою (перервність, універсальність, єдність, життєвість, благодатний вплив Церкви тощо);

2) Мета Церкви Христової: згідно з Софроном Мудрим, вичерпне пояснення цього питання повинно розвіяти багато помилкових уявлень про відносини Церкви з цивільною владою, її втручання в соціальні, політичні та економічні справи, у шлюбі та у вихованні дітей;

3) монархічно-демократичний устрій Церкви, її обов'язки та ставлення до них вірян, безпомилковий вчительський уряд Церкви як зібрання ієрархії, очолюване наступником ап. Петра;

4) діяльність Церкви протягом віків, її вплив на науку, освіту, суспільне співіснування, законодавство та цивілізацію. Страждання та перемога Нареченої Христа¹⁷⁰.

Велике значення для Софрона Мудрого мали також проповіді про Божі та церковні заповіді. Він вважає, що його значення випливає з того факту, що закон Божий зараз більше нехтують і ненавидять, ніж будь-коли. Тому в циклах катехитичних лекцій він прискіпливо навчав вірних, що таке ця Божа заповідь, чому її слід дотримуватися і як її виконувати¹⁷¹.

За словами Софрона Премудрого, якби кожен у світі старанно і повністю дотримувався всіх Божих законів, спосіб життя людей був би зовсім іншим. Тоді кожен згадав би першу і другу заповіді Господа: «Нехай не буде тобі інших богів передо Мною» і «Не призывай імені Господа, Бога твого, надаремно». У результаті не було б жодної неповаги до Божого імені, жодної лайки чи прокляття. У неділю та свята храми Божі були переповнені людьми, які дотримувались третьої Божої заповіді, а саме: «Пам'ятай, щоб святий день

¹⁷⁰ Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 105–106.

¹⁷¹ Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. Прикарпатська еліта нової доби : трилогія. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23–28.

святитв». Усі діти запам'ятали б четверту заповідь: «Шануй свого батька й матір, щоб добре тобі було і щоб довго жив ти на землі». Як наслідок, ми ніколи не почуємо, як батьки нарікають на своїх дітей, або не побачимо, як вони гірко ридають через свою погану поведінку. Ми б не боялися, що нас можуть убити всупереч закону Творця: «Не вбивай». Значно менше було б зруйнованих родин і лікарень для нещасних жертв порушення шостої та дев'ятої Божих заповідей, якби люди сумлінно дотримувалися їх: «Не чини перелюбу», «Не пожадай жінки ближнього свого».

Ми залишили б свою кімнату чи будинок без будь-яких додаткових замків чи охорони, якби люди не спали, і дотримувалися б сьомої заповіді. Світ був би вільний від грабіжників, шахраїв і злодіїв. Кожен би дбайливо ставився до чужої власності. Християнам не потрібно було б турбуватися про свою репутацію чи славу, якби вони дотримувалися дев'ятої Божої заповіді. Ніхто не буде нас критикувати чи поширювати про нас неправдиву інформацію¹⁷².

Вл. Софрон Мудрий виголошує катехитичні проповіді про заповіді Божі в позитивній, а не в негативній формі з огляду на психолого-виховний аспект. Він вважає, що люди інстинктивно відчують своє існування та використовують розум, щоб визначити свою мету та обов'язки, сперечаючись про Божі заповіді. Заповіді Божі регулюють наше повсякденне життя, тому їхня головна мета – представити практичні норми нашої поведінки в усіх її обставинах¹⁷³.

Вл. Софрон Мудрий використовує випадки підкорення чи непокори Божим заповідям зі свого власного життя, щоб переконати своїх слухачів, що наше життя настільки різко змінилося, що заповіді більше не мають такого значення й сили, як колись. Катехитичні проповіді про заповіді Божі тісно пов'язані з проповідями про гріх. За словами Вл. Софрона Мудрого, дотримання заповідей – це добрий вчинок, спосіб укорінювати в собі все більше добра і спосіб триматися подалі від зла. Навпаки, гріх – це зрада любові, порушення волі і

¹⁷² Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38

¹⁷³ Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 109.

наказів Творця, вияв неповаги та невдячності до них. Наша природа зранена гріхом, який порушує її природний потік¹⁷⁴.

У своїх лекціях про гріх Софрон Мудрий більше зосереджується на тому, чим є гріх для нас і яким він є в очах Бога, ніж на поясненні його природи чи негативу, оскільки кожен грішник набагато краще навчить нас про це. Таким чином, можна зробити висновок, що єп. Софрон Мудрий бачив своїм завданням формувати особистості початківців священнослужителів, будучи віцеканцлером і ректором Української папської колегії св. Йосафата. Пізніше він випустив «Катехитика», чи не перший в Україні методичний посібник для релігієзнавця, у 1998 р. з тією ж метою¹⁷⁵.

Софрон Мудрий бажав розвитку богословського та морального розуміння семінаристів, а також їхнього покликання до священства, виголошуючи їм проповіді. Одним із чудових прикладів проповідника був Софрон Мудрий. Його лекції були зрозумілими, легкими для наслідування та сповненими реальних прикладів і логічних аргументів. Він став прикладом для студентів коледжу, навчаючи їх бути ревними, молитися, любити один одного як брати-священники, старанно вчитися і прагнути прогресу¹⁷⁶.

Після того, як у 1960 р. його попросили допомогти українському відділу Радіо Ватикану, Софрон Мудрий провів там 35 років. Працюючи на Українській станції Радіо Ватикану, Софрон Мудрий своїми проповідями піднімав настрій українців усюди. Найулюбленішим завданням Софрона Мудрого, яке він міг виконати для України, було саме це¹⁷⁷.

У своїх коментарях перед мікрофоном він наполегливо працював над тим, щоб закласти ще одну цеглинку для збереження нашої християнської традиції на нашій батьківщині, яка тоді була жорстоко пригнічена войовничим атеїзмом¹⁷⁸.

¹⁷⁴ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38.

¹⁷⁵ Див. Мудрий С. Катехитика : методичні вказівки до курсу «Основи християнської моралі». Івано-Франківськ : Українська Греко-Католицька Церква Івано-Франківська єпархія, 1996. С. 75.

¹⁷⁶ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38.

¹⁷⁷ Там само.

¹⁷⁸ Див. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння: Спогади мого життя. Вибрані статі та промови. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008. С. 215.

Недільні проповіді Софрона Мудрого на Радіо Ватикану складаються здебільшого з роздумів про віру, Святе Письмо та роль людини в контексті Божого плану. О. Софрон Мудрий зібрав, підготував до друку та організував ці духовні лекції в ефірі для створення різноманітних видань, зокрема «Недільного Євангелія» (1970)¹⁷⁹, «Добра Новина (1973 р.), «Євангеліє спасіння» (1975 р.), «Заповіді Божі і Церква» (1976 р.), «Апостольські повчання в неділю» (1986 р.)¹⁸⁰.

Ці лекції показують віру вл. Софрона Мудрого в те, що церковні ритуали та практики є живим відображенням життя та духу Церкви і що вони представляють те, що Бог хоче спасти наші вічні душі. Він висловив переконання, що літургійні ритуали служать наочним зображенням істин святої віри в його літургійних проповідях. Вони повинні бути відповідним чином пояснені. Тому вл. Софрон у своїх коротких. пояснює значення кількох літургійних обрядів і знамення святого хреста, яке ми кладемо на себе кілька разів на день. Тому що вірні повинні знати, що означають церемонії, які вони проводять¹⁸¹. Бо якщо вони їх не розуміють, то їхня участь стає механічною, пасивною, а коли участь людей у якійсь дії не свідома, а механічна і пасивна, то їм стає нудно, вони не віддаються всією душею тому, що вони роблять, а це призводить до того, що їх благочестя не стає глибшим, і вони не отримують духовної користі від такого дотримання обрядів. Тоді як літургійні обряди мають поглиблювати побожність вірних. Тому вірні повинні уявляти собі, у чому саме полягає сенс того чи іншого обряду. Якщо віруючі не мають уявлення про значення обрядів, то вони не можуть отримати від них духовної користі¹⁸².

¹⁷⁹ Див. Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану, Рим : Видавництво оо.Василіян, 1970. 296 с.

¹⁸⁰ Див. Апостольські повчання на неділі. Радіопроповіді з Ватикану / Проповідували: Блаженніший Мирослав, Аєп. Мирослав Марусин, о. Л. Гуцуляк та ін. 1-ше вид. Рим : Видавництво оо.Василіян, 1986. 284 с.

¹⁸¹ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43. С. 32–38.

¹⁸² Там само.

3.1.5. Перекладацька та проповідницька діяльність владики Софрона Мудрого базована на Святому Письмі

У книзі «Під опікою Промислу Божого» вл. Софрон згадує, як у 1980-х рр. він разом із Леонідом Алексійчуком записав усе Святе Письмо Нового Заповіту, Псалтир, а також окремі частини Старого Завіту. За кілька років їм вдалося випустити весь Новий Заповіт на двадцяти чотирьох касетах, що стало позитивним чинником у розвитку радіомовлення. З цим інтересом до Святого Письма та проповіді ми постійно стикаємося, досліджуючи діяльність єпископа Софрона Мудрого в різні періоди його життя¹⁸³. Пізніше з'явилися касети із записами кількох вибраних уривків зі Старого Завіту. Крім того, на честь 1000-ліття Хрещення Русі-України випущено вісім касет із Книгою Псалмів¹⁸⁴.

Владика Софрон організував чимало національних, а також церковних заходів та заходів. Незважаючи на це, він часто використовував уривки та приклади з Біблії, щоб підкреслити цінність інтеграції національної та християнської освіти. Яскравим прикладом цього є його доповідь «Церква в Україні на початку XXI ст.», яка була представлена круглому столі «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» у Києві 23 жовтня 2001 р. Тут він висвітлює основи взаємодії Церкви та держави, які відображені в писаннях Нового Завіту (Діян. 4:19) та Ісуса Христа (Мт. 22:21; Мр. 12:17; Ів. 12:14; Лк. 5:25; Ів. 19:11)¹⁸⁵.

Результатом праці в українському відділенні Радіо Ватикану є автор кількох збірок проповідей, які мають міцну основу Святого Письма. Владика Софрон протягом 1970-х р. написав низку збірок проповідей, зокрема «Недільне Євангеліє» (1972 р.), «Символ віри» (1972 р.), «Блага вість» (1973 р.), «Благодать спасіння» (1975 р.), «Заповіді Божі і Церква» (1976 р.)¹⁸⁶.

¹⁸³ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

¹⁸⁴ Див. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: *Нова Зоря*, 2008. С. 86–87.

¹⁸⁵ Див. Там само. С. 161–168

¹⁸⁶ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. No 9-10 (7). С. 156

Щоб повною мірою оцінити ревність до Святого Письма і, що важливіше, переживання цих текстів самим єпископом Софроном Мудрим, варто ознайомитися з низкою збірників його проповідей. Кожна проповідь у «Недільному Благовіщенні», або збірці проповідей на кожен неділю року, починається епіграфом із цитатами з Біблії. Найсильніший абзац із читання апостола також міститься наприкінці. У промові цитуються кілька уривків зі Старого та Нового Заповіту, а також наводяться приклади з Біблії¹⁸⁷.

Це свідчить про те, що навіть протягом усього свого священнослужіння проповіді єпископа Софрона базувалися на місцях з Біблії¹⁸⁸.

Три збірки проповідей владики Софрона «Духовні бесіди» вийшли приблизно на початку ХХІ ст.¹⁸⁹. Біблійні цитати та спостереження про події, які служать практичними життєвими уроками, можна знайти майже в усіх 16 проповідях першого розділу. Місія та дії апостолів справді займають третину промов. У цих проповідях єпископ Софрон дає короткий урок про чесноти чи недоліки апостолів, ілюструючи їхнє життя та діяння за допомогою новозавітних текстів. Це фантастичний метод розуміння Біблії в проповідях, і він ефективно використовувався, зокрема з апостолами¹⁹⁰. У другій частині «Духовних бесід»¹⁹¹, яка складається з тринадцяти проповідей, ми можемо спостерігати зосередженість на представленні особистості Ісуса Христа, що Він відкрив людству, як ми повинні наслідувати Його та стати одним з Небесним Батьком. Цей розділ рясніє цитатами як з Нового, так і зі Старого Завіту¹⁹².

Більшість із 14 бесід у третьому розділі стосуються чеснот¹⁹³. Хоча в цих лекціях переважають цитати з послань апостола Павла, цитуються також

¹⁸⁷ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

¹⁸⁸ Див. Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василян, 1970. С. 178.

¹⁸⁹ Див. Мудрий С. Духовні бесіди. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.

¹⁹⁰ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

¹⁹¹ Див. Мудрий С. Духовні бесіди Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 136 с.

¹⁹² Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

¹⁹³ Див. Мудрий С. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 112 с.

додаткові уривки Нового та Старого Завіту. Цей розділ особливо цінний, оскільки в ньому стисло викладено основні чесноти, використовуючи біблійні уривки та їх легко зрозумілі пояснення¹⁹⁴. «Святі Тайни: Проповіді» – ще одна книга, яка черпає духовність з Біблії¹⁹⁵. Значну її частину складають проповіді владики Софрона. Є одинадцять проповідей про таїнство подружжя, три – про таїнство миропомазання, три – про таїнство сану, одна – про таїнство хрещення, одна вступна проповідь. Зверніть увагу, що Святе Письмо та ККСЦ є двома першоджерелами для цих промов¹⁹⁶. Проповіді, які стосуються Тайни Священства, містять непропорційно велику кількість алюзій на окремі тексти та уривки зі Святого Письма. У «Проповідництво і катехитика»¹⁹⁷. Владика Софрон детально розповідає про історію проповідництва, основні риси та складові проповідей, види проповідей та атрибути проповідника. На сторінках цієї книги є кілька натяків на Святе Письмо. Вони служать як ілюстрацією того, як біблійні цитати використовуються як основа для проповідей, так і ілюстрацією того, як використовуються певні літературні засоби. Цей твір демонструє, що одним із першоджерел для проповідей є Біблія¹⁹⁸. Зі сказаного вище видно, що свої проповіді та твори на цю тему владика Софрон спирався на Святе Письмо.

Важливо перейти до наступного елементу, який йде після проповіді та запису біблійних текстів на касети: біблійних богословських перекладів. Це частина загальної місії Католицької Церкви з перекладу Святого Письма різними мовами та поширення інформації про Біблію. Використання джерел національними мовами є важливою частиною будь-яких зусиль у цій галузі. Оскільки Святе Письмо є основним джерелом для всіх християн, а не лише для

¹⁹⁴ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

¹⁹⁵ Див. Святі Тайни: Проповіді. Жовква: Місіонер, 2012. 296 с.

¹⁹⁶ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

¹⁹⁷ Див. Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 196 с.

¹⁹⁸ Пена Л. І. Мовостиль «Духовних бесід» Софрона Мудрого. *Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 772: Романо-слов'янський дискурс: збірник наукових праць*. Чернівці: Видавничий Дім «Родовід», 2016. С. 83–86.

тих, хто професійно займається біблійною теологією, надзвичайно важливо, щоб Біблія була перекладена на всі мови¹⁹⁹.

Важливо пам'ятати, що головним редактором перекладу українською мовою «Словника біблійного богослов'я Ксав'є Леона-Дюфура» був єп. Софрон Мудрий²⁰⁰. Передмову до україномовного видання написав сам владика, висловлюючи безмірну радість, що Святе Письмо буде видано його рідною мовою разом із змістовним і значущим словником, який дає детальні визначення значної кількості термінів із тексту²⁰¹.

Єпископ Софрон Мудрий усе своє життя присвятив допомозі Богу та ближнім. Його участь у наукових починаннях є одним із аспектів його служіння, і варто згадати його пристрасть до біблійної теології. За життя він склав кілька збірок проповідей на основі Святого Письма, виголосив тисячі проповідей, виступив із сотнями промов у знаменних подіях.

Владика, який на той час ще був батьком, перебуваючи в Римі, записував біблійні уривки на фонокасети²⁰². Важливим аспектом його творчості є також перекладацька діяльність. Владика Софрон очолив колектив, який працював над перекладом «Словника біблійного богослов'я» – фундаментальне видання, корисне як для духовенства, так і для мирян. Цей словник охоплює численні біблійні терміни, представлені українською мовою, і глибше відкриває богословські поняття та біблійну мову. Робота над цим проєктом вимагала значних зусиль, глибоких знань і щирої відданості справі. Усі дії єпископа Софрона Мудрого є свідченням його невтомного прагнення служити Церкві та суспільству, його захоплення широким колом тем, серед яких вивчення, переклад і тлумачення Святого Письма посідають особливе місце²⁰³.

¹⁹⁹ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

²⁰⁰ Див. Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. 936 с.

²⁰¹ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

²⁰² Генік Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305–326.

²⁰³ Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47–53.

3.2. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого

Коли о. Софрон Мудрий переїхав на постійне проживання на батьківщину в листопаді 1994 р., він особисто опікувався перебудовою Івано-Франківської духовної семінарії, яка є осередком духовної діяльності на Прикарпатті. Коли владика Софрон розпочав свої канонічні візити після єпископської хіротонії у 1996 р., він спостерігав кілька конфліктів у парафіях між греко-католиками, православними УПЦ, УАПЦ та УПЦ КП. Тоді він розпочав своє нове служіння міжконфесійного екуменічного діалогу. Владика Софрон визнав надзвичайну потребу людей різних віросповідань жити в злагоді між собою, наголошуючи на необхідності уникати ескалації конфліктів чи розколів, а натомість різними методами працювати над єдністю та примиренням. Архіпастир Софрон не побачив перешкод і пішов прямо до Патріарха Філарета, щоб обговорити з ним цю неприємну тему. Ця розмова дуже допомогла знайти непросте вирішення проблеми. Крім того, протягом свого єпископства Софрон Мудрий почав дозволяти багатьом конфесіям брати участь у національних чи релігійних заходах на території Карпат, зокрема поєднано богослужіння до державних свят та Водохреща²⁰⁴.

Поступове розв'язання тих «каменів спотикання» між самими православними та греко-католиками, які тліли з моменту повної легалізації Церков, розпочалося у 1997 р., коли в Івано-Франківську було створено Міжконфесійний Вселенський Собор під керівництвом владики Софрона. Оскільки релігійна та державна єдність переплітаються, він у своїх проповідях закликав до єдності, зокрема національного поняття українського суспільства²⁰⁵. Він віддавав усі свої фізичні сили, гроші та час на те, щоб між парафіями панували злагода та порозуміння, особливо в тих випадках, коли в одній церкві проходили дві сповіді.

²⁰⁴ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²⁰⁵ Мудрий С. Публічне право Церкви і конкордати. Жовква: Місіонер, 2011. С. 34–36.

Владика без вагань звернувся до державної влади за допомогою у вирішенні релігійного конфлікту. Єпископ Софрон Мудрий був винятково талановитим у всіх сферах церковного життя, зокрема єкуменічному, науковому, канонічному, літургійному, організаційному та проповідницькому²⁰⁶.

Жорстка дискусія з різними визнаннями була однією з його головних цілей. По приїзді в незалежну Україну на початку 1990-х рр. Софрон Мудрий спостерігав гнітючу картину Карпатського регіону: поселення, де греко-католики та православні відправляли богослужіння в греко-католицьких храмах, були оточені чварами. На жаль, між вірними інколи виникало багато конфліктів, зокрема між 1990 і 2000 рр., після офіційного відновлення церков Української Греко-Католицької Церкви після жорстокого підпілля²⁰⁷. Оскільки він знав, що православні та греко-католики за «залізною завісою» слухають Божественну Літургію на Радіо Ватикану, був відомий владика Софрон, який, перебуваючи в Римі, був і ректором, і віце-ректором Папської колегії, виступав за толерантне ставлення до інших конфесій, зокрема до православних. В результаті його почали поважати навіть радянські державні чиновники. По-перше, відзначення тисячоліття хрещення Русі-України у 1988 р. послужило підставою для владики Софрона²⁰⁸.

Той факт, що і православні, і греко-католицькі верстви населення святкували цю подію, був унікальним аспектом. Тоді молилися за остаточну легалізацію Церков, які вже були змінені невдалими реформами генсека СРСР Михайла Горбачова. Ця істина була відновлена і за допомогою Святого Духа стала реальністю після двох-трьох рр. повної законності²⁰⁹.

О. Софрон і єп. Софрон Дмитерко приїхали до Івано-Франківська в 1994 р. з наміром зустрітися з представниками Київського Патріархату, Православної Автокефальної Церкви і навіть Московського Патріархату, трьох різних Православних Церков. Цілі цієї зустрічі полягали у сприянні міжконфесійним

²⁰⁶ Каськів О., Гураль Ю. Єкуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²⁰⁷ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 123.

²⁰⁸ Каськів О., Гураль Ю. Єкуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²⁰⁹ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 96.

стосункам, підтримці міжконфесійної комунікації та досягненні консенсусу щодо розвитку церков у Карпатському регіоні²¹⁰. Однією з головних цілей зустрічі було прийняття участі чотирьох церков у панахидах, молебнях та інших національних чи інших святах. Відокремлення та ізоляція церков призводить до конфліктів у різних місцевостях, які можуть призвести навіть до фізичного насильства, тому що ми забуваємо, що ми не окремі у Христі, а радше об'єднані та рівні в правах і обов'язках, діти Божі. На жаль, не всі сприйняли ці спільні рішення, які базувалися як на церковному, так і на соціальному вимірах.

Владика Софрон Мудрий бачив, що політика, яка просто шанує та поважає одну церкву для власної вигоди, є першопричиною такого мислення. У 1990-х рр. був загальний позитивний настрій саме до Московського патріархату. Владика Софрон налагодив співпрацю з місцевими та обласними адміністраціями Прикарпаття. Відтак розпочалася екуменічна розмова. З канонічної точки зору владика Софрон також обговорив ці стосунки між Церквою та державою²¹¹. Навіть якщо певна конфесія є явно вищою, держава має завжди це терпіти. Також неприйнятно нав'язувати лише одну релігію через політичні чи особисті амбіції або навіть розглядати певну людську владу чи інституцію як моральний стандарт, якого повинні дотримуватися громадяни²¹². Крім того, оскільки лише духовність відповідає за це, державні закони не повинні замінювати моральні правила. Це серйозна помилка для однієї сторони – нав'язувати іншій свої переконання та правила; церква і держава повинні мати власну автономію в управлінні²¹³. Міжконфесійний діалог владики Софрона Мудрого з духовенством Київського патріархату та УАПЦ шокував представників Московського патріархату. Він постійно твердо відповідав, що не може стояти осторонь і спостерігати за розбратом власного народу. Щоб вся отара дійшла до Царства Небесного, єпископ намагався будувати позитивні

²¹⁰ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²¹¹ Назарчук Д. Рада церков забезпечуватиме злагоду. URL: <http://www.golos.com.ua/article/139025>. (дата звернення 04.11.2024)

²¹² Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²¹³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 123.

стосунки²¹⁴. У зв'язку з релігійними протистояннями на Прикарпатті владика Софрон вирішив разом із єпископом Коломийсько-Чернівецьким Павлом Василюком вирушити у відрядження до Києва для зустрічі з Патріархом Київського Патріархату Філаретом²¹⁵.

На зустрічі обговорювалися загальні аспекти еволюції міжконфесійного діалогу. Поїздки Предстоятеля на Прикарпаття також вимагали єпископи. Він погодився і швидко здійснив цю поїздку. У Патріарха було чітке розуміння того, в чому полягає розбіжність і які питання потрібно буде вирішити в майбутньому. Через деякий час відбувся другий візит Патріарха Філарета на Івано-Франківщину²¹⁶. Паралельно з другим візитом Патріарха Філарета на Івано-Франківщину відбулася панахида у Дем'яновому лазі – місці масових розстрілів радянськими спецслужбами мирного населення Івано-Франківська²¹⁷. Обнадійливим початком єкуменічного діалогу в Карпатському регіоні стала присутність на панахиді Патріарха та єпископів Івано-Франківської єпархії УПЦ КП. Оскільки вірні, безсумнівно, сповідували б дві конфесії, згруповані разом, така присутність на поминальній церемонії говорила про прагнення українського народу до об'єднання²¹⁸.

Історичне питання єдності та суперечок у Церкві Христовій протягом двох тисячоліть обговорювалося згодом під час зустрічі Патріарха Філарета та владики Софрона. Яскравою ілюстрацією послужила дискусія про 1054 рік, коли стався і продовжується досі великий церковний розкол між Православною і Католицькою Церквами. Владика Софрон Мудрий відповів так: Церква Христова має бути єдиною, яка була зруйнована людськими мірками і яку зараз дуже важко відновити, оскільки це єдиний неподільний механізм, який походить від єдиного Бога²¹⁹.

²¹⁴ Мудрий С. Публічне право Церкви і конкордати. Жовква: Місіонер, 2011. С. 109.

²¹⁵ Каськів О., Гураль Ю. Єкуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108-114.

²¹⁶ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С.123.

²¹⁷ Мудрий С. Слова. Випуск перший. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. С. 25–28.

²¹⁸ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 123.

²¹⁹ Каськів О., Гураль Ю. Єкуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

Як знавець канонічного права єпископ також натякає на світську систему управління, яку заснував сам Господь Бог, яка є монархічно-демократичною. Вживаючи ці терміни, він підкреслює, що монархія в церковному розумінні є Божою владою, якою був створений світ, і Бог продовжує піклуватися про нього. Демократична форма, з іншого боку, дозволяє кожному вільно вибирати між правильним і неправильним. Єдність, якої прагнув Ісус Христос на землі, буде наріжним каменем, якщо ми постійно обираємо добро²²⁰. Владика Софрон звернув увагу на документи Другого Ватиканського Собору, які окреслюють сучасний стан Церкви та містять вказівки на міжцерковну екуменічну співпрацю²²¹.

Патріарх Філарет у відповідь наголосив, що двічі читав ці церковні видання і більше хоче дізнатися більше про екуменічну співпрацю з греко-католиками. Це приємно здивувало владика Софрона Мудрого, який сказав Предстоятелю, що якщо ми не спробуємо зблизити Церкви, то об'єднання відбудеться на небі, де не потрібно праці, але там ми будемо відповідати перед Господом у суду за всі вчинені або невчинені дії заради спілкування. Він стверджує, що для того, щоб досягти об'єднання, потрібно наполегливо йти до цього, незважаючи на різноманітні погані ідеї, і докласти багато роботи за короткий проміжок часу. За його словами, потрібно наполегливо працювати за короткий проміжок часу, відважно і, незважаючи на багато негативних ідей, прагнути до єдності. Хороші дії є одним із способів досягти цього²²².

На цьому знаменному зібранні знову згадувалося про Московський патріархат, який створив і досі викликає конфлікти та ненависть в Україні. Поширюються фальшиві звинувачення, що ми є причиною розколу від «істинної віри Христової». Владика Софрон висловив надію, що Церква Московського Патріархату висловить бажання взаємодіяти з греко-католиками та православними братами, незважаючи на дії цієї Церкви за радянських часів²²³. Владика Софрон Мудрий зазначив, що патріарх планує заохочувати такий вид

²²⁰ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 124.

²²¹ Касків О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²²² Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 125.

²²³ Там само, С. 125.

міжконфесійної дискусії²²⁴. Оскільки привести людей до Царства Небесного нелегка справа, особливо в двоконфесійних і більше конфесійних парафіях, не можна не забувати про значну турботу владики Софрона Мудрого про виховання та розвиток справжнього духовенства. Оскільки пастирі повинні бути обізнаними у всіх сферах, спілкуючись із духовенством іншої конфесії, тому єпископ наполягав, щоб єпархіальні священники здобували як світську, так і богословську освіту²²⁵.

Крім того, владики визнав, що священники – майбутнє українського народу, і не міг допустити, щоб вони самотійно провокували міжконфесійний конфлікт. У результаті владики Софрон влаштовував неформальні зустрічі, як приватні, так і публічні, де давав настанови щодо взаємодії з державними органами та зосереджувався переважно на розмові з представниками інших релігій, сприяючи постійній співпраці з ними²²⁶. Оскільки через Святі Тайни ми стаємо єдиною апостольською, нероздільною Церквою Христовою, приймаючи тіло і кров Господа нашого Ісуса Христа, єпископ Івано-Франківський хвилювався про євхаристійне спілкування з православними братами. Тому з метою богословсько-канонічного аналізу церковного законодавства відповідно до канону 702 ККСЦ єпископ Софрон звернувся до вищої церковної ієрархії²²⁷. Причастя в Євхаристії було дозволено в некатолицьких церквах. Оскільки цей елемент ускладнює спільне служіння в одному вівтарі під час Божественної Літургії, владики закликав до подальшої співпраці з представниками православних і глибшого розуміння їхніх євхаристійних законів²²⁸.

У 1997 р. єпископ Софрон Мудрий створив Міжконфесійну Вселенську Раду Церков у Карпатському регіоні. На жаль, сесії були припинені більш ніж на 13 рр.. Однак у травні 2010 р. ця рада відновила роботу. Ці зустрічі охоплювали

²²⁴ Каськів О.В., Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960–1993 рр.) *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 43, С. 32–38.

²²⁵ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²²⁶ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 10–26.

²²⁷ Див. детальніше у Кодексі Канонів Східних Церков / Пер. з лат. Йосиф Кобів. Львів : Видавництво оо. Василіян, 1995. Кан. 702.

²²⁸ Мудрий С. Слова. Випуск третій. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008. С. 215.

широкий спектр тем, зокрема заснування міжконфесійного журналу «Онова», соціальний статус і пенсійне забезпечення духовенства, виховання молоді, професійне викладання християнської етики у світських навчальних закладах, сприяння міжконфесійній злагоді в суспільстві²²⁹.

Єпископ Софрон Мудрий бажав добитися історичної справедливості щодо відступу під Крилосом. Він благословляє та заохочує зробити перші кроки до духовного розвитку та реабілітації реколекційного центру в селі Крилос, куди всі українці можуть приходити, щоб поміркувати над своєю історією та помолитися Богу за майбутнє²³⁰.

Після цього почалася агресивна та інтенсивна діяльність з організації молодіжних, міжнародних паломництв вервиці, патріарших паломництв та протопресвітерських прощ в Івано-Франківській Єпархії.

Хочеться підкреслити вплив владики Софрона Мудрого на декілька елементів розвитку Карпат, зокрема на духовну, наукову та проповідницьку діяльність, а також на пропаганду християнських і національних концепцій, богословську освіту та освіту духовенства²³¹, духовне відновлення реколекційного центру в м. Крилос Івано-Франківської обл.²³² та віднову екуменічності Прикарпаття²³³, через це президенти України відзначили його державними орденами за заслуги перед Україною.

Багато івано-франківців вважають найбільшим екуменічним спадком владики Софрона Мудрого перетворення Івано-Франківська на місто екуменічного порозуміння та діалогу, яке було освячено 13 жовтня 2002 р. єпископами різних християнських Церков під Покровом Пресвятої

²²⁹ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²³⁰ Див. Каськів О.В., Бурдияк В., Особливості навчального процесу та формації священиків в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті – Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владики Софрона Мудрого. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 19/1. Івано-Франківськ, 2024. С. 22–36.

²³¹ Каськів О.В., Бурдияк В., Особливості навчального процесу та формації священиків в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті – Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владики Софрона Мудрого. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 19/1. Івано-Франківськ, 2024. С. 22–36.

²³² Див. Каськів О.В. Прощі як один із елементів відновлення відпустового місця в селі Крилос 1989–2018 рр. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 18. Івано-Франківськ, 2023. С. 9–19.

²³³ Див. Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

Богородиці²³⁴. Ще однією відмінною рисою є те, що в далеких 1990-х о. Софрон Мудрий, одним із перших, хто повернувся з Європи в Україну, намагався запровадити загальноєвропейські християнські цінності, започаткувавши тим самим розвиток європейської ідентичності українців Карпатського регіону, водночас невтомно працюючи над розвитком української національної ідеї²³⁵. 1 січня 1999 р. єпископ Софрон Мудрий заявив: «Тарас Шевченко кличе нас: Схаменіться! Будьте людьми! Бо вас лихо спіткає!» Я обожнюю свою Україну! Любіть її, як казав Тарас Шевченко, у час лютий, у останню, страшну мить, моліть за неї Господа»²³⁶.

Висновки до 3 розділу

Архіпастирська діяльність єпископа Софрона Мудрого відображає його глибоку прихильність до духовного живлення своїх вірних, його роль пастиря душ і його відданість зміцненню єдності між християнами. Його пастирські послання представляють істотний аспект його служіння, надаючи вказівки, заохочення та натхнення як для духовенства, так і для мирян. Ці послання стосувалися важливих літургійних моментів, моральних вчень і християнської єдності, передаючи позачасову мудрість, засновану на вірі та традиції. Різдвяні проповіді владики Софрона були зосереджені на радісній таємниці Боготілення, наголошуючи на народженні Христа як моменті Божественної любові, відкуплення та надії для людства. Він закликав вірних визнати скромні обставини Різдва Христового як взірць смирення та служіння, заохочуючи їх відкрити свої серця на присутність Бога. Владика Софрон також приділяв значну увагу своїм великопостним проповідям, які забезпечували духовне спрямування в період покаяння. Він закликав до покаяння, молитви, посту та діл милосердя як основних засобів духовної віднови. Його роздуми були відзначені пастирською чутливістю, яка визнавала труднощі людської слабкості, водночас ведучи вірних

²³⁴ Мудрий С. Слова. Випуск другий. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004. С. 22–23.

²³⁵ Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 52. С. 108–114.

²³⁶ Мудрий С. Слова. Випуск перший. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. С. 36–37.

до примирення з Богом та між собою. Ці проповіді були пройняті практичними порадами щодо подолання гріха, плекання чесноти та підготовки сердець до пасхального бенкету. У своїх пасхальних проповідях єпископ Софрон проголошував перемогу Христа над смертю та преображаючу силу Воскресіння. Він говорив про Воскресіння як про наріжний камінь християнської віри, нагадуючи вірним, що воно є не лише торжеством життя, але й обітницею вічного спасіння. Його проповіді викликали радість і відновлювали віру, закликаючи віруючих жити як свідки Воскреслого Господа, поширюючи надію і любов у своїх родинах, парафіях і спільнотах. Окремі проповіді владики Софрона торкалися важливих моментів життя вірних, Церкви та суспільства. Чи під час рукоположень, святкових днів, похоронів чи моментів кризи, його слова несли відтінок співчуття, мудрості та пастирської турботи. Він використовував ці можливості, щоб заохотити до витривалості у вірі, солідарності та довірі до Божого провидіння. Його послання відповідали духовним і культурним потребам його народу, пропонуючи розраду та моральну ясність у часи невизначеності.

Перекладацька та проповідницька діяльність єпископа Софрона Мудрого міцно вкорінена у Святому Письмі, демонструючи його непохитне прагнення зробити Слово Боже доступним і трансформуючим для своєї пастви. Своїми перекладацькими зусиллями владика Софрон також сприяв збагаченню літургійного життя, дбаючи про те, щоб молитви та читання, які використовуються в богослужінні, співзвучні з біблійним посланням. Його переклади віддають перевагу вірності оригінальним текстам, прагнучи відобразити їхню богословську глибину та духовне багатство, роблячи їх зрозумілими для вірян. У своїй проповіді єпископ Софрон багато в чому спирається на Святе Письмо, вплітаючи його теми та вчення у свої проповіді, щоб відповісти на духовні та моральні виклики сучасного життя. Його проповіді характеризуються екзегетичною глибиною, часто включаючи посилання на оригінальні біблійні мови, історичні контексти та ідеї Отців Церкви. Владика записав усе Святе Письмо Нового Заповіту, Псалтир, а також окремі частини Старого Завіту на аудіокасетах. Його служіння є свідченням незмінної сили

Слова Божого, якщо його вірно перекладати, проповідувати та жити в служінні іншим.

Окрім своїх пастирських проповідей, єпископ Софрон Мудрий також був ключовою фігурою у сприянні єкуменічній діяльності. Його єкуменічні зусилля відображали його бачення єдності між християнами, що ґрунтується на молитві Христа, «щоб усі були одно» (Ів. 17:21). Як єпископ Української Греко-Католицької Церкви, він прагнув будувати мости між східними та західними християнськими традиціями, усвідомлюючи важливість діалогу, взаємоповаги та співпраці. Єкуменічні ініціативи владики Софрона включали зміцнення стосунків між православними та католиками, участь у богословських дискусіях та заохочення спільних зусиль у сферах соціальної справедливості, освіти та благодійної діяльності. Його підхід до єкуменізму характеризувався душпастирським духом, який ставив пріоритет любові над розділенням і шукав спільну мову, не поступаючись істинам віри. Він твердо вірив, що християнська єдність досягнеться молитвою, пошуком спільних інтересів, смиренням і свідченням Євангелія. Своєю душпастирською та єкуменічною діяльністю єпископ Софрон Мудрий показав приклад ролі архіпастиря, відданого душевній опіці, проголошенню Євангелія та прагненню єдності християн.

ВИСНОВКИ

Таким чином, Владика Софрон Мудрий, видатна постать Української Греко-Католицької Церкви, присвятив своє життя науково-пастирській місії, поєднуючи академічну богословську освіту із духовним провідництвом під час свого єпископства з 1996 по 2014 рр. Його праця стала втіленням гармонійного синтезу інтелектуальної строгості, пастирства та піклування, сприяючи як теологічній науці, так і духовному зростанню вірних. Його науковий внесок зосереджувався насамперед на вивченні східнохристиянської теології, літургійної спадщини та моральної філософії, утвердивши його як провідний голосу в богословських дослідженнях в українській греко-католицькій традиції. Своїми науковими публікаціями, лекціями та участю в наукових конференціях владика Софрон наголошував на важливості інтеграції богослов'я із сучасними викликами, звертаючись до духовних і соціальних проблем свого часу з глибокою відданістю істині та вірі. Душпастирство займало центральне місце в його єпископському служінні, оскільки він невтомно працював над зміцненням парафіяльного життя, сприянням катехитичної освіти та поглибленням духовного життя своєї пастви. Він підтримував ініціативи, які відроджували літургійне життя Церкви, забезпечуючи збереження та поширення візантійської літургійної традиції, роблячи її доступною для сучасної аудиторії. Його діяльність поширювалася на молодіжне служіння, де він віддавав пріоритет формуванню молодих людей, озброюючи їх міцним християнським світоглядом, укоріненим у вченні Церкви. Владика Софрон також орієнтувався у складному суспільно-політичному ландшафті пострадянської України, виступаючи за справедливість, мир та гідність кожної людини. Його непохитна прихильність до екуменічного діалогу продемонструвала його бачення єдності між християнськими конфесіями, позначене духом взаємної поваги та співпраці. Своєю науково-пастирською діяльністю владика Софрон Мудрий залишив незабутню спадщину, сформувавши богословський дискурс своєї Церкви та

надихнувши покоління духовенства й мирян жити своєю вірою з інтелектуальною глибиною та пастирським запалом.

Владика Софрон Мудрий, видатний діяч Української Греко-Католицької Церкви, присвятив своє життя духовно-просвітницькому та громадському служінню. Народився в 1923 р., він був людиною глибокої віри та інтелектуальної вимогливості, чий шлях привів його до того, щоб стати головним лідером у Церкві. Після богословських студій і висвячення він обійняв посади, які відображали його прагнення до освіти та морального формування суспільства. Його перебування на посаді ректора Івано-Франківського теологічно-катехитичного інституту-теологічної академії з 1994 по 2009 рр. ознаменувало для закладу період трансформації. Під його керівництвом академія процвітала, ставши центром богословської думки та душпастирської формації. Він наголошував на академічній досконалості, вихованні покоління духовенства та мирян, добре підготовлених для служіння в Церкві та суспільстві. Благодійність владики Софрона виходила за межі наукових кіл. Він інвестував у численні проєкти, які підтримували інфраструктуру Церкви, освітні програми та соціальні ініціативи, забезпечуючи їх сталість і зростання. Його внесок був не лише фінансовим, а й далекоглядним, оскільки він надихав інших брати участь у розбудові живої церковної спільноти. У сфері громадської діяльності вплив владики Софрона був величезним. Він відіграв вирішальну роль у національно-патріотичному вихованні молоді, прищепивши їй любов до своєї спадщини, прихильність християнським цінностям. Своїми промовами та ініціативами він поєднав духовний і культурний виміри ідентичності, сприяючи єдності та стійкості серед вірних.

Не менш помітним був вплив єпископа Софрона в його науковій діяльності. Його керівництво формуванням семінарії та кадровою політикою в Івано-Франківській єпархії сформувало розвиток духовенства, забезпечивши міцну та динамічну церковну присутність. Його ідеї та стратегії в цих сферах відображали глибоке розуміння потреб Церкви та перспективний підхід до її місії. Крім того, значним був його внесок у видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. Підтримуючи видання богословських праць,

літургійних текстів та інших церковних матеріалів, він збагачував духовне та інтелектуальне життя Церкви, роблячи її вчення більш доступним для ширшої аудиторії. Ці зусилля підкреслили його прагнення поширювати віру та знання.

Архіпастирська діяльність єпископа Софрона ще більше підкреслює його багатогранне служіння. Його пастирські послання, зокрема проповіді на Різдво, Великий піст, Великдень та окремі проповіді, були глибоким виявом віри, надії та любові. Через ці послання він звертався до духовних потреб своєї пастви, пропонуючи керівництво, розраду та підбадьорення. Його здатність підтримувати глибокі стосунки з вірними своїми словами залишила незабутнє враження на громаду. Перекладацька та проповідницька діяльність єпископа Софрона Мудрого глибоко вкорінена у Святому Письмі, що відображає його непохитне прагнення зробити Слово Боже доступним і зрозумілим для своєї пастви. Як єпископ Української Греко-Католицької Церкви, він визнав, що основа християнської віри та життя лежить у Біблії, і присвятив своє служіння тому, щоб вірні могли долучатися до її глибоких істин рідною мовою. Його зусилля з перекладу були зосереджені на забезпеченні точних і теологічно обґрунтованих перекладів текстів Святого Письма, балансує між вірністю оригінальним рукописам і ясністю та простотою для сучасних читачів. Софрон розумів, що мова є мостом між Божим одкровенням і людським розумінням, і він невтомно працював над створенням перекладів, які резонували б з мовним і культурним контекстом його аудиторії, таким чином сприяючи глибшому зв'язку між вірними та священними текстами.

Крім того, його екуменічна діяльність продемонструвала його прагнення сприяти єдності між християнськими конфесіями. Він брав участь у діалозі та співпраці, сприяючи взаєморозумінню та повазі, тим самим зміцнюючи узи товариства в ширшій християнській спільноті. Визнаючи спільне коріння християнської віри між конфесіями, єпископ Софрон активно шукав діалогу з лідерами православних, римо-католицьких і протестантських громад. Він наголосив на взаємній повазі, теологічному розумінні та важливості збереження унікальної спадщини кожної традиції, одночасно працюючи над спільною основою. Його богословська проникливість дозволила йому сформулювати

точки збігу основних доктрин, зокрема Святої Трійці та Євхаристії, які він вважав центральними для християнської єдності. Крім богословської дискурсу, владика Софрон організовував спільні літургійні святкування, освітні ініціативи та благодійні проекти, сприяючи практичній співпраці між християнами. Він був рішучим прихильником міжконфесійної освіти, заохочуючи семінарії включати екуменічне богослов'я у свої навчальні програми, щоб підготувати майбутніх священників до складнощів сучасної душпастирської роботи в плюралістичному суспільстві. Його твори та проповіді часто наголошували на важливості смирення та любові як передумов справжнього діалогу, нагадуючи віруючим, що єдність має будуватися на фундаменті взаємного прощення та примирення. Владика Софрон також брав участь у глобальних екуменічних рухах, беручи участь у конференціях та у дискусіях, які сформували ширший християнський екуменічний порядок денний. Його роль у сприянні порозумінню між Українською Греко-Католицькою Церквою та Православною Церквою була особливо важливою, оскільки він намагався залікувати історичні рани та вирішити триваючу напругу в душі відкритості та братерства.

Отже, науково-душпастирська діяльність єпископа Софрона була відзначена непохитною відданістю вихованню духовенства та мирян, збагаченням богословської освіти та сприянням національній і церковній єдності. Будучи ректором Івано-Франківського теологічно-катехитичного інституту-Богословської академії, він перетворив заклад на витвір академічної досконалості та духовного зростання, підготувавши покоління лідерів, відданих служінню як Церкві, так і суспільству. Його бачення поширювалося за межі академічних кіл через благодійні ініціативи, які зміцнювали церковну інфраструктуру та підтримували життєво важливі освітні та соціальні програми. У науковій сфері владика Софрон суттєво вплинув на формування семінарії та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії, забезпечивши розвиток компетентного та динамічного духовенства. Його підтримка видавничої діяльності збагатила інтелектуальну та духовну спадщину Української Греко-Католицької Церкви, зробивши богословські та літургійні тексти широкодоступними. Екуменічні зусилля єпископа Софрона підкреслили його

відданість єдності християн, оскільки він брав участь у змістовному діалозі та співпраці з іншими конфесіями, зміцнюючи міжконфесійні зв'язки. Своєю працею у національно-патріотичному вихованні він надихав молодь сприймати свою культурну спадщину та християнські цінності, сприяючи стійкій та об'єднаній громаді. Підсумовуючи, науково-пастирська діяльність єпископа Софрона Мудрого є свідченням його тривалого спадку віри, інтелекту та служіння, що залишило незгладимий слід у Церкві та суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.
2. Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 15.12.2020 – інтерв'ю із о Володимиром Чорнієм директором Івано-Франківського Архієпархіального карітасу, синкелом соціального служіння Івано-Франківської Архієпархії.
3. Благословен хто йде в ім'я Господнє: 90-літтю владики Софрона Мудрого присвячується. *Слово*. 2013. № 6. С. 139 – 145.
4. Владика Софрон МУДРИЙ: «Радіо «Ватикан» дуже багато зробило для розпаду СРСР... У нас було відчуття, що Бог помагає». Галицький кореспондент- gk-press.if.ua. URL: <https://gk-press.if.ua/x9626/> (дата звернення 21.09.2024)
5. Геник Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305 – 326.
6. Геник С. Віра і Правда в словах і ділах Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого*. Богослов'я. Філософія. Історія, №1(19), 2024. С. 54 – 59.
7. Геник С. Світоч богословської науки. До 80-річчя з дня народження Софрона Мудрого. *Нова Зоря*. 2003. № 47. С. 5.
8. Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії) : Наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. 160 с.

9. Декларація про видавництво книг викладачів ІФТКДІ-ІФТА, від 10.10.2011 р.. Архів Івано-Франківської Теологічної Академії, 10/2011.
10. Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* (19), 2024. С. 80 – 115.
11. Єгрешій О., Мужик Р. Основні напрямки наукових досліджень владики Софрона Мудрого у ділянці історії Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* (19), 2024. С. 120 – 130.
12. Івасів Г. Софрон Мудрий. *Епоха.* 2013. №183,184. С.1 – 8.
13. Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії.* 2022. Вип. 44. С. 34 – 40.
14. Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2022. Випуск 43. С. 32 – 38.
15. Каськів О. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) духовної семінарії: матеріали IV міжсемінарійної науково-практичної конференції семінарій УГКЦ (27-28 жовтня 2017). Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008, С. 18 – 24
16. Каськів О., Гураль Ю. Екуменічна діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2024. Випуск 52. С. 108 – 114.
17. Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія,* (16). 2021. С. 10 – 26.

18. Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 10 – 26.

19. Каськів О.В., Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого. *Scientific Journal «Virtus»*. Issue 35. June, 2019. P. 25 – 27.

20. Каськів О.В. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії. *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 22 – 23.

21. Каськів О.В. Прощі як один із елементів відновлення відпустового місця в селі Крилос 1989–2018 рр. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 18. Івано-Франківськ, 2023. С. 9 – 19.

22. Каськів О.В. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994-2014 рр.) *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, С. 55 – 61.

23. Каськів О.В., Бурдияк В., Особливості навчального процесу та формації священиків в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті – Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владики Софрона Мудрого. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія: статті. № 19/1. Івано-Франківськ, 2024. С. 22 – 36.

24. Каськів О.В., Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, С. 34 – 40.

25. Каськів О.В., Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого, *Scientific Journal «Virtus»*. Issue 35, June, 2019. С. 25 – 27.

26. Каськів О.В., Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1994 – 2014 рр.), *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, С. 55 – 61.

27. Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви, Студентські історичні зошити (до 150-річчя від народження митрополита Андрея Шептицького присвячується). *Інститут історії, політології і міжнародних відносин Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2015, № 6. С. 49 – 61.

28. Кодекс Канонів Східних Церков / Пер. з лат. Йосиф Кобів. Львів : Видавництво оо. Василіян, 1995. 472 с.

29. Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську (1907– 2007). *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 135 – 147.

30. Колодний А., Филипович Л. Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. (№19), 2024. С. 68 – 73.

31. Кухарський, М. Р. Громадська активність владики С. Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісник Кам'янець Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 8. С. 333 – 340.

32. Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. / Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. 936 с.

33. Мудрий Є. Богочоловік – життя Христа. Львів: Видавництво Місіонер, 2001. 254 с.

34. Мудрий Є. Господь – сила народу свого. Львів: Видавництво Місіонер, 1996. 236 с.

35. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 128 с.

36. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга перша. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.
37. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 109 с.
38. Мудрий С. 31 жовтня 2002 р. у слові до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення Івано-Франківської області. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 25 – 29.
39. Мудрий С. Гомілетика – проповідництво: короткий нарис історії проповідництва. Рим, 1975. 98 с.
40. Мудрий С. Ідентичність східної католицької церкви. Нова Зоря. Число 29. – 25 травня 1997. С. 5.
41. Мудрий С. Катехитика: методичні вказівки до курсу «Основи християнської моралі». Івано-Франківськ: Українська Греко-Католицька Церква Івано-Франківська єпархія, 1996. 78 с.
42. Мудрий С. Короткий коментар кодексу канонів східних церков. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 581 с.
43. Мудрий С. Короткий теологічний словник. Львів, 1996. 664 с.
44. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / 4-те вид. – Жовква: Місіонер, 2010. 544 с.
45. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. ЧСВВ. Вид. 4-те. Жовква : Місіонер, 2010. 544 с.
46. Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василіян, 1970. 300 с.
47. Мудрий С. Недільна благовість. Проповіді на неділю і свята літургійного р.. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2006. 370 с.
48. Мудрий С. Перехід на інший обряд (з візантійсько-українського на латинський). Жовква: Місіонер, 2013. 228 с.
49. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.

50. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння: Спогади мого життя. Вибрані статі та промови. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 215 с.
51. Мудрий С. Подружжя і церковне право. Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут, 1999. 91 с.
52. Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 196 с.
53. Мудрий С. Публічне право церкви і конкордати. Івано- Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 150 с.
54. Мудрий С. Своєму слові про християнську духовність як чинник виховання. *Слово*. Івано-Франківськ, 2011. Вип. 5. С. 237 – 243.
55. Мудрий С. Скарбниця нагірної проповіді Ісуса Христа. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2003. 76 с.
56. Мудрий С. Слова. Випуск другий. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004. 209 с.
57. Мудрий С. Слова. Випуск перший. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 191 с.
58. Мудрий С. Слова. Випуск третій. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008. 350 с.
59. Мудрий С. Слова. Книга друга. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004. 211 с.
60. Мудрий С. Слова. Книга п'ята. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2011. 270 с
61. Мудрий С. Слова. Книга перша. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 191 с.
62. Мудрий С. Слова. Книга третя. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008. 344 с.
63. Мудрий С. Слова. Книга четверта. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2009. 260 с.
64. Мудрий С. Слові до учасників наради ректорів, настоятелів і духівників богословських семінарій візантійського обряду країн Європи. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2002. Вип. 1. С. 48 – 50.

65. Мудрий С. Словник Біблійного Богослов'я. Львів: Видавництво Місіонер, 1996. 934 с.
66. Мудрий С. Слово з нагоди міжнародного телефестивалю «Різдво в Карпатах» (2003 р.). *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 47 – 48.
67. Мудрий С. Слово з нагоди міжнародного телефестивалю «Різдво в Карпатах» (2003 р.). *Слово*. Вип. 2. Івано-Франківськ: ІФТА, 2004. С. 47– 48.
68. Мудрий С. Слово з нагоди освячення статуту міста Івано-Франківська. *Слово*. Івано-Франківськ : Теологічна Академія, 2002. Вип. 1. С. 46 – 47.
69. Мудрий С. Слово на спільній зустрічі представників ієрархії католицьких церков України і Польщі. *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2004. Вип. 2. С. 108 – 111.
70. Мудрий С. Слово при відкритті Всеукраїнського фестивалю «Прикарпатська весна». *Слово*. Івано-Франківськ : ІФТА, 2011. Вип. 5. С. 41– 42.
71. Мудрий С. Слово при відкритті меморіального музею в рідному селі Степана Бандери. *Слово*. Івано-Франківськ : Теологічна Академія, 2002. Вип. 1. С. 8 – 9.
72. Мудрий С. Сповідь: Джерело ласки. Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут, 1999. 392 с.
73. Назарчук Д. Рада церков забезпечуватиме злагоду. URL: <http://www.golos.com.ua/article/139025>. (дата звернення 04.11.2024)
74. Новий Статут Івано-Франківського Українського Греко-Католицького Катехитичного Духовного Інституту. Луцький І. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви. С. 150.
75. Пасічник-Рак В. Владика Софрон Мудрий: значення Часослова в житті священика та Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, №19, 2024. С. 37 – 46.

76. Пена Л. І. Мовостиль «Духовних бесід» Софрона Мудрого. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Випуск 772: Романо-слов'янський дискурс: збірник наукових праць. Чернівці: Видавничий Дім «Родовід», 2016. С. 83 – 86.

77. Пилипів І., Делятинський Р. Розвиток богословської освіти в Галицькій греко-католицькій митрополії в другій половині XIX – на початку XX століття. Галичина. *Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. 2016. Ч. 28. С. 148 – 155.

78. Пилипів І., Делятинський Р. Становлення богословської освіти Греко-Католицької Церкви в першій половині XIX століття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Історія. 2016. Вип. 2. Ч. 2. С. 122 – 126.

79. Рохман Б., Савчук О. Діяльність єпископа Софрона Мудрого з активізації соціального служіння. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 2024 №19. С. 23 – 31.

80. Святі Тайни: Проповіді. Жовква: Місіонер, 2012. 296 с.

81. Софрон (Мудрий). Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 08. 12.2024)

82. Софрон Мудрий. Недільна благовість. Проповіді на неділі і свята літургійного р. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 376 с.

83. Софрон Мудрий: Нам належить тільки сьогодні. 2023. zbruc.eu. URL: <https://zbruc.eu/node/28664> (дата звернення 26.05.2024)

84. Ципердюк І. М. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи : наук.-практ. журн. / відп. ред. С. І. Кравченко; упоряд. М. А. Рожило. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 9 – 10 (7).С. 154 – 159.

85. Шематизм Івано-Франківської Єпархії УГКЦ. Івано-Франківськ: Нова Зоря. 632 с.

86. Шиптур М. Софрон Мудрий : єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії. *Прикарпатська еліта нової доби: трилогія*. Івано-Франківськ, 2008. Т.1. С. 23 – 28.

87. Яроцький П. Соціалізація католицької релігії як умова її збереження. *Релігія-Світ-Україна: колективна монографія : в 3-х книгах*. Київ, 2012. Кн. III: Релігійні процеси в перспективі їх виявів. С. 457 – 475.

88. Яцишин А., Тимків Л. Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (2024 19), С. 47 – 53.